

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-heteses petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttár petit sora 40 fillér.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 567.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szerda, december 1.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vilmos császár trónbeszéde.
- Damjanich Jánosné meghalt.
- Lelekészek és jegyző vizsátja.
- Amerikai túrcsaságok.
- Glesswein Sándor a keresztényszocializmusról.
- A bajor herceg és a magyarok.
- A clankális főhadnagy.
- Tarkaságok.

Damjanichné.

Arad, november 30.

Emilia, a tábornok Emiliája meghalt. Több, mint hatvan esztendeje, hogy a tábornok utoljára szólította ezzel a gyöngéd, lágy szóval. A csaták hőse, a hadak óriása a halállal szemben is megrezdült, vas-szíve összefacsarodott s minden bátorságot a bucsuzó szerelem váltott föl, amikor a porkolábadta papírszeletre ráírta: Emiliájának — utolsó imádságul...

Talán két esztendőt se tartott a zaklatott, hányatott katonatüzhely boldogsága. Pedig de sok irigy nézője, bámulója lehetett a pompás, diszes aradi násznak: Csernovics Péternek, a nagyurnak hugát vette el a délceg, zöldruhás kapitány. A rác templom, a granicsár időkből maradt, csupa fény volt, csupa selyemsuhogás. Barátnők bizonyára téptek is egy toszlányt Emilia menyasszony-fátyolából:

„hogy a te boldogságod darabja hozza meg a mi boldogságunkat.“

Boldogság... Reszketve, félve követte a lelke férjét, aki a hadjárat-hoz szegődött, annak vezére lett. Aggódva hallotta: az ő urát mondják a legkegyetlenebbnek. A fölkelő szerbket egy szálig ki akarja irtani... az ilyen erős ellenségeket legjobban keresi a halál. Azután ő is, mint a többi asszony, olvasta a vereségek szomorú híreit. Arad várát ostromolják... az ő ura, Damjanich János vedi a várat. Foglya lesz Haynaunak. És ő, a büszke Csernovics-tamília sarja, a temesi gróf huga, elmegy könyörögni, megalázkodni Haynaunak, a törvénytelen ivadéknak, a porkoláb-tábornoknak, hogy egyszer beszélhessen az urával.

S jött a borzalmak borzalma, az örület fájdalmát kiváltó esemény: Damjanich Jánost a bitón végezték ki. Utolsónak a tábornokok közül. Kinzásnak szánták ezt, pedig megtiszteltetés lett, a hős megbecsülése. S olyan kétségbeesés után, amelynél más nőnek nem maradna akaraterije, gondolkodni való ereje, öntudata, csak a mindent elborító, könnyel elöntő fájdalom: Damjanichné megy, pribéket vesztegetni, hogy az ura holttestét ellopassa. Hogy legalább a halott legyen az övé, ha már az élő-től megfosztották. S éjnek idején, titokban, a sóhaj is titkolva vitték a

mácsai kertbe, a Csernovics-birtokra, hogy legyen egy hely, ahol az özvegyi fájdalom együtt lehessen emlékeivel.

Szenvedésekkel tuskézett, de érdekes élet volt ez. Nemcsak asszony volt, a kit a véletlen állított a magyar szabadságharc egyik hőse mellé: hanem részese, szereplője volt a szabadságharcnak; nemcsak egy történelmi név viselője, hanem maga is hősnő.

Két esztendő házaséletet hatvan éves özvegyiség követett. Ha a sirókra vigasztaló az, ha vannak, akik vele sirnak, akkor Damjanichné fájdalma talált enyhülést. Milliók szemének könnye patakzott egybe az övével; s az özvegynek panaszja összeolvadt az egész nemzet kétségbeesésével, elfojtott indulataival, kesergésével. És a visszavonult özvegyet is mind sürűben kereste föl a résztvevő szó. Mással nem tudták vigasztalni, mást mondani: „meglássa, nem halt meg hiába.“ És Damjanichné szíve nem jaldult föl erre asszonyi kishitűséggel így: „de az én uramat, az én szerettemet, az én boldogságomat az nem adja vissza!“ Hanem maga is beállott a nemzet munkájába: jószívűséggel, szeretettel, hasznossággal. Hogy igazán elérhető legyen az a mondás: nem halt meg hiába.

Ma hajnalban megbalt az ősz, őszszetört asszony. A vértanukat férfiekül

Ha megmozdul a szív...

— Olyan szép selymes-szőke haját szeretnék, mint a tied, Niana. Ha lebontod a hajadat, hát úgy tűnik elő, mintha arany hullámok csapkodnának az arcodat. És az arcod! Mondd Niana, miért oly tiszta a bőröd? Én is szeretnék ily fehéren villogó és mégis rózsás árnyalatu arcbőrt, mint a tied. Használj valamit az arcodra Niana?

A kényes, becézett bankár-leány hizelkedve ölelte át Nianát, aki Németalföldről került a sovány, fejletlen Melanie mellé, még négy esztendő előtt. Melanie akkor tizenhárom éves volt és e négy év alatt sehogysen haladt előre a fejlődésben, úgy hogy a tizenhét éves Melanie egészen a gyermek külsejével bírt. Vézna, fejletlen volt. A féltett, gondos nevelés egyébként sem hagyott semmi külső nyomot maga után: Melanie egykedvű, hideg volt mindenkivel szemben, a nyájasságnak legparányibb nyoma sem volt az arcán soha. Ha Nianához szólt, hangjában benne rezgett mindig valami felsőbb arisztokratás gőg. És egy napon, csodák-csodája, a kimért szavú Melanie odahajolt Niana füléhez és dicsérni kezdte a haját, az arcbőrt. És mily elfogultságtól rezketett a hangja!

— Ugye használj valamit az arcodra? Ugye használj?

— Nem.
— Ez lehetetlen. Én ezt nem hiszem. Olyan az arcod, mint a rózsás harmat... Tiszta, bársonyos. És a hajad színe! A fénye! Ugye fested a hajad, Niana?

— Nem.
Este, mikor ágyba kerültek. Melanie sokáig forgolódott helyén és a félhomályban lassan, újra elkezdte:

— Niana, nekem nagyon tetszik a hajad csillogása. Tetszik az arcod bársonyos fehérsége. Nianám, édes Nianám, áruld el, mitől oly szép a bőröd, mitől van oly szép aranysárga fénye a hajadnak?

— Már mondtam Melanie, hogy semmit sem használok.

— Ez lehetetlen! — erősítette ismét Melanie és nyugtalanul igazította meg feje alatt a párnát.

— Ó ne félj, én nem itéllek el azért Niana. Igazán nem. Esküszöm, hogy nem árulak el senkinek, ha megmondod nekem. Esküszöm, hogy kettőnk titka maradna ez. Akarod, hogy megesküdjem?

— De Melanie! Mire való ez a beszéd? Hát nem hisz nekem?

Melanie lerántotta magáról a takarót, felült az ágyban. Szemében megjelent a régi dacos fény és a hangja csak úgy remegett a dühtől, amint kiáltotta:

— Akarom, hogy eláruld nekem... Akarom...

Niana megrettent e követelő hangtól. Miért támad így reá ez a leány? Miért kíván tőle oly dolgot, melyre nincs módjában felvilágítással szolgálni?

— Honnan jön e gondolatra Melanie, hogy ilyeneket kérdez tőlem?

Melanie makacsul hallgatott. Ettől fogva hideg viselkedése még hidegebbé vált Niana-

val szemben és bármiféle kérdést intézett hozzá Niana, duzzogva megtagadta a választ. Nianának fel sem tűnt a kényeztetett leány tulhídeg viselkedése és egyszerű makacosságnál egyebet nem látott benne. Pedig e hallgatásba a duzzogáson kívül más valami is vegyült, mert Melanie abban a percben, amikor nem látták, elmélyedve hajtotta fejét tenyerére és ilyenkor duzzogás helyett, valami érzékenyülés rezgett tekintetében. Ilyenkor nem volt a kényeztetett gyerek-leány; komoly, elmerengő arcifejezése a gondolkozó, mélyen érző nőt árulta el...

— Niana! Két hét múlva házibál lesz az egyik barátnőmnél, Pajor Alexandráéknál, — szólt egy napon szolid, finom hangon Melanie.

Niana ámulva nézett a leányra. Mi fakasztotta e nyájas hangot a leányban? Mi idézte elő a hosszú, makacs hallgatás után e bizalmas közlékenységet?

— De én nem megyek el, — folytatta kissé nyomott hangon.

— És miért nem megy?

— Ne is kérdezd ezt Niana.

Melanie itt már lehajította fejét és panaszosan susogta:

— Pedig biztosan számítanak reám. Nagyon kedélyes estély lesz. Tegnap itt volt Alexandra és személyesen is meghívott. Én meg is ígértem, hogy ott leszek. Mindennek dacára még sem megyek el.

— És miért?

Melanie újból csak ezt felelte:
— Ne kérdezd Niana... Nem mondhatom el...

gyászolók közül az utolsó, s talán azok között is az utolsó egyike, akik a tűzhely mellett maradtak, mialatt a férjük a szabadságharc mezőin ázott, vérzett. És az országnak is bizonyára egyik legnevezetesebb asszonya, akinek temetését a nemzeti gyász illeti meg.

S ebben a gyászban legközelebb áll hozzá ez a város, amelynek földje az ő férjének nevével összeforrt. A vértanu-asszonyok közül egy sinos, akit annyi szál kapcsolna ide, mint Damjanichnét. A leányévek, az esküvő, férjének hősiessége s a kivégzés körülményei mind nyüzsgő emlékeként ujulnak föl a budapesti ravatalnál. Szinte önként fakad ki az aradi lelkekből a kivánság: Damjanichnét Aradon temessék el. Itt, ahol nem sokára diszes sirboltja lesz hős férjének, azon az áldott helyen, amelyen ő kiszenvedett. Hogy a magyar zarándokok, akik idejönnek, a tizenhárom hős hamvai után fölkeressék egy asszony koporsóját: a legnagyobb holt hitvesét. Aki úgy tudott élni, amint hősök hitveséhez illik és aki a hatvan esztendő özvegységben is méltó maradt a kegyelethez, amelyet a nemzettel együtt őrzött Damjanich János emléke előtt.

Mánuel király Párisban. Párisból táviratozók: Mánuel király este résztvett az opera előadásában. A villamos munkások szindikátusának titkára Mánuel király tegnap esti látogatását az operában felhasználta arra, hogy a villamos munkások javára szokásos zsarolásának egyikét elkövesse. Közvetlenül a királynak az operába való megérkezése előtt a színpad mögött az összes villamos lámpák elaludtak. Ez azonban nem valami baleset, hanem a villamos munka beszüntetésének a következménye volt. A munkások megüzenték a színház igazgatóinak, hogy a diszeldadást nem fogják megtartani, ha az opera igazgatósága

előbb a munkásszindikátusok titkárával, Pateanddal olyan szerződést nem köt és ir alá, mely a munkásoknak jelentékeny béremelést biztosít. Minthogy az idő már nagyon előrehaladt és a király minden pillanatban megérkezhetett, az opera igazgatósága sarokba szorult és kénytelen volt előhivatni a gondosan a közelben tartózkodó Pateand-t, hogy vele a szerződést megkösse.

Giesswein Sándor a keresztényszocializmusról.

Az autonom katolikus kör estélye.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 30.

Az Aradi Autonom Katolikus Kör mai estélye a keresztényszocializmus jegyében folyt le. Giesswein Sándor dr. győri kanonok és néppárti képviselő jó másfélórás beszédben igyekezett híveket toborozni annak a keresztényszocializmusnak, melyet pártvezérének, Szapáry Pálnak nyomán ő is szalonképes szocializmusnak nevezett el. Sok igyekezettel, még több idézettel, német, angol, ir, sőt délamerikai példákkal bizonygatta, hogy Magyarországon az egyes társadalmi osztályok közti ellentétet és az alsóbb osztályok nyomorát csak az a szocializmus tudja megszüntetni, „melynek tetejébe a keresztet tűzzük ki.” Ennek bizonyítgatása közben kiterjeszkedett sok minden aktuális témára, beszélt a feminizmusról is és ügyes, széleskörű előadása tapsot kapott, bár nézetei nem mindig találkoztak a közönség helyeslésével.

Az est programjának első száma Vass József dr. előadása lett volna, de Lakatos Ottó dr. minorita rendfőnök bejelentette az Ipartes tület nagytermében szép számmal egybegyűlt közönségnek, hogy Vass dr. tévedésből másik vonatra ült és lekészt a mai előadásról. Ezután Benczedy Irma kisasszony ült a zongorához. Müttermüller József e fiatal tanítványa Chopintól a Nocturne f-moll-t és a Scherzo b-moll-t játszotta igen erős technikával és kitűnő

iskolázottsággal. A közönség a művészi jártékot zajos és jól megérdemelt tapsal jutalmazta.

Ezután következett Giesswein Sándor dr. előadása, melynek „A kereszténység és az osztályharc” címet adta.

— A tizenkilencedik század óriási kulturális haladásában — ugymond többek közt Giesswein — egy sötét pont tűnik szemünkbe: a szociális kérdés, vagy helyesebben a rossz irányba terelt szociális felfogás. A társadalmi jelenségekkel szemben nem szabad nekünk közönyös álláspontot elfoglalni, nem szabad magunkat azok irányításából kivonni. Valamint a természeti erőket is szabályozzuk, úgy a társadalmi erők működését is irányítanunk kell. Arra kell törekednünk, hogy a társadalmi erők ne romboló erők legyenek, hanem az emberi boldogulást, a haladást szolgálják. A vörös szocializmus jó ideig elijesztette a közönséget a társadalmi kérdésekkel való foglalkozástól, bár újabb időben már szélesebb körökben felkarolják a társadalmi tudományt. Így történt, hogy a szocializmus ma már szalonképessé lett. — Nem az a helyes szocializmus, amely csak a gazdasági kérdéssel törődik, hanem az, amely figyelmet fordít az erkölcsire is. Ne nevezék magukat szociálpolitikusoknak és szociálistáknak azok, üljenek bár egyetemi tanszékeken is, akik a néptömegeket felheccelik és mintegy háborúra tüzelik a társadalom ellen. Az egészséges szocializmus az, melynek tetejébe a keresztet tűzzük s amely a keresztény szolidaritás alapján keresi a harmóniát az egyes társadalmi osztályok között. Ettől a keresztényszocializmustól várom én társadalmunk reorganizációját.

Giesswein dr. ezután cáfolgatja a szocialista írók materiális világfelfogását. A szocializmus — ugymond — azt hirdeti, hogy igazságtalan a társadalmi berendezkedésünk. Ez tény, de ha igazságtalanság van, azt erkölcsi alapon kell gyógyítani. A keresztény értelemben vett egyenlőség nem a természeti egyenlőség — mert ilyen nincs — hanem az erkölcsi egyenlőség, a jogok és kötelességek, a tehetség és a munka aránya. Szól ezután a

A hang azonban, melylyel ezt mondta, inkább azt árulta el, hogy nem meri elmondani annak okát, mely visszatartja attól, hogy a bálba menjen . . .

— De ne szólj senkinek, Niana, hogy nem megyek el. A szabónő már itt volt, mértéket vitt. Egy halványzöld tül ruhát készít a számomra suhogó selyemmel bélelve. Az anyám a fodrásznőt is idereadelta, a virágos boltban egy gyöngyvirág mellesokrot rendelték a számomra, pehelykönnyű ivoir selyem cipő vár készen, hogy abban pendüljek táncra, vigan, könnyedén. Minden meg van, mindenről gondoskodtak idejekorán, csak arra nem gondol senki, hogy a sok drága dolog nem lesz rajtam a bál estélyén, mert... mert — nem megyek el. Az utolsó pillanatig hadd higgyék csak, hogy megyek. Az utolsó pillanatban nagyon beteg leszek és így nem lesz helye semmiféle rábeszélésnek... furcsa, meglepő lesz ez, de ennek így kell lennie... Ezt én így akarom...

— Így akarja? Ennek bizonyára érdekes oka lehet.

— Hogy érdekes lenne? Ó Niana, egy csöppet sem érdekes... Inkább szomorú, nagyon szomorú...

Niana szeme felvillant. Ime, megtalálta a szálát, melylyel Melaniet könnyen szólásra bírhatja. Mert hogy Melanienak titka van, az bizonyos. Ez a hirtelen beállott közlékenysége, szolid viselkedése égbekiáltóan elütött az ő rendes modorától. Soha egy bizalmas, közlékeny szava nem volt Nianához, csak a fizetett alsóbb személyt látta mindig benne, akinek ő az ura, a parancsolója. És a hogy most beszélt Nianához, valami szomorú, panaszos fény lebegett szemében a hideg gög helyett.

Niana nem ejtette el a szálát és ügyes szócsavarással folytatta:

— Elképzelhetetlen előttem, hogy magának Melanie a legkisebb szomorúságra is volna oka... Ezt el nem hiszem. Talán nincs megelégedve tolettjének összeállításával?

— Nem ruháról van itt szó, Niana. Ez legfeljebb boszankodásra adna okot, de el nem szomorítana. Bennem egy furcsa érzés vibrál és ez... ez... bánt szüntelen...

Nianát most már érdekelni kezdte a dolog. A leány hangja valami mély megindultságtól rezgett és látszott arcán, hogy nyitott ajkán ott remeg a szóáradat, amit nem mer, vagy nem bír kimondani.

— Niana, légy segítségemre a bál estélyén. Ha majd azt mondom, hogy beteg vagyok, mondj az anyátnak, hogy már reggel panaszkodtam neked. Ugy-e megteszed? Mert én... én... oda el nem megyek.

— Különös oka lehet lennek Melanienak. De ha nem árulja el, nem erőszakolom erre.

Melanie ajka vonaglani kezdett és mint aki féltalomban beszél, leszógezett szemmel mormolta:

— Ha olyan hajam lenne, mint neked Niana... Ha olyan rózsás, úde lenne az arc-bőröm... akkor... igenis... akkor elmennék. De én nem vagyok szép... Ezt tudom. Az arcom tele kiütéssel, a hajam színe fakó, színtelen, nem oly fényes, hullámos, mint a tied, Niana... Oh, ha nekem olyan hajam lenne... ha olyan finom bőröm lenne... akkor... akkor...

Niana értelmetlenül nézett a leányra. Ime! Ez ismét a hajával, az arc-bőrrel jön elő.

— Igazán nem használasz semmit a hajadhoz, az arcodhoz? Árudd el, könyörgöm, édes Nianám... Te mosolyogsz Niana, én meg sirni szeretnék. Mit tudod, mit érzek én most! Ő ezt nem tudja, ezt nem sejtí senki, ezt csak én érzem, én... És talán bele is halok...

— Mibe?

— A fájdalommal — tört ki e szörnyű szó Melanienél. — Mit csodálkozol ezen Niana? Persze te nem értesz...

Most még közelebb húzódott Nianához, a lehellete lázas volt. Összeszorította az ajkát. Látszott arcának kifejezésén, hogy küzd magával, hogy szeretne valamit mondani. Pár perc múlva lassan, töredelmesen, szakadozott szavakkal tört ki belőle:

— Szép szeretnék lenni Niana... Nem azért, hogy megbámuljon mindenki, hogy hódolattal vegyenek körül. Én nem törődöm a sokasággal... Én egynek... szeretnék tetszeni... Csak egynek. Akit én szeretek... De ő nem tud erről... És én tudom, én nem fogok feltűnni előtte soha, mert nincs semmi szépség rajtam... Ha olyan lennék mint te Niana... Pedig egyedüli óhajom, hogy az ő szemében „valaki” legyek... Mindig ő van előttem. Igen, Niana, én szeretem őt. És ha látom, hát... szenvedek... Ő nem tud erről. És ő is ott lesz a bálban, és... és...

És Niana nem kívánta tovább a vallomást, most már értette Melaniet.

Li.

kapitalizmus büneiről, amely géppé teszi és kiharcolja a munkást és a bűnök ellen az erkölcsi szolidaritásban látja az orvosságot. Rá-
tér ezután a feminizmusra is. A nőnek, ha ki-
lép is a családi élet köréből, mindenüvé el kell
vinnie kedélyvilágának melegét, keresztényi
szeretetét. A patronage és más hasonló intéz-
mények terén nagy szerep vár a nőkre.

Beszédét azzal fejezte be, hogy ez a tár-
sadmány irány van hivatva arra, hogy az or-
szág széttagolt társadalmát szolidáris munkára
egyesítse.

Damjanich Jánosné meghalt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 30.

Damjanich Jánosné, az aradi vér-
tanuk legkiválóbbjának, az oroszán
bátorságu tábornoknak özvegye, ma
hajnalban 90 éves korában meghalt
Budapestben. Az egész ország mély-
gesen gyászolja ennek a tiszteletre-
méltó matrónának halálát, aki egy
személyben a legkiválóbb honleány,
feleség és igazi mártír volt. Annak a
szomorú napnak, — október hat-
odikának, — ő hordozta legtovább szí-
vében keserűségeit és ennek külső
kifejezésként hatvan esztendeig nem
tette le a gyászruhát, amelyet mint
viruló szépségű fiatal asszony a tá-
bornok kivégeztetése után öltött ma-
gára.

Damjanichné élete folyása.

(A család.)

Damjanich János özvegye, családi nevén
Csernovics Emilia, Aradon született. A termé-
szet adománya és a szülői háznál nyert neve-
lés következménye egyaránt, hogy a fiatal
leány lelkében gyöngédség a szilárdsággal,
szívjóság akaratörővel párosult; mindezt a mű-
veltségnek nem külmáza, hanem a szív ér-
zésein rejlt valódisága zománcozta.

Damjanichné Csernovics Emilia Cserno-
vics Pál királyi tanácsosnak volt a leánya.
Csernovics Pál aradmegyei földbirtokos volt,
aki 1816-ban néhány millió rubelt és nagy jó-
szágokat örökölt Oroszországban. Testvére volt
Csernovics János borosjenői főszolgabíró. Pált
és Jánost 1804-ben királyi adomány címén
igtatták be Simánd mezővárosnak rólu-
k nevezett felébe s az egész Mácsa és Ujfalu birto-
kába. Csernovics Pál gyermekei voltak: Cser-
novics Péter, temesi gróf, főispán és kormány-
biztos, aki 1892-ben halt meg, Csernovics
György 1848-49-i huszárőrnagy és Csernovics
Emilia.

(Házassága.)

Igen fiatal leány volt még, midőn Dam-
janich Jánossal — akkor a cs. kir. hadsereg-
ben századossal — megismerkedvén, ennek
szerelmét és tiszteletét annyira megnyerte, hogy
az kezét kérte meg. Az akkori időben azonban
egy katonatiszt nősülése elé még több akadályt
gördítettek, mint ma és a fiatal pár három tel-
jes évig járt jegyben, amíg a nősülési enge-
délyt Damjanich megnyerhette, a szíve válaszó-
tóját oltárhoz vezethette.

A boldogságot, melyet egymás keblén ta-
láltak, kevés ideig élvezhették. 1847. augusz-
tus 30-ikán keltek egybe s frigyüknek 1849.
október 6-ikán a leggyászosabb módon szakadt
vége. Mély fátyol borítja a gyásznapot örökre,
de homálya alól, mint csillag ragyog ki a esa-
ták hősenek rendíthetetlen bátorsága a halállal
szemben, szerelme fiatal nevéhez s bizalma
hozzá, melyet utolsó éjszakáján hozzá intézett
bucsulevelében s a számára írt és mélyen val-
lások kedélyről tanuskodó imában oly megha-
tón fejez ki.

A rettenetes csapás mélyen megrázta a
fiatal nő kebelét, de nem törte össze szilárd
lelkét. Kitől az ég elvette boldogságát s még a
családi örömet is megtagadta: miben keressen
vigasztalást oly női szív? Emlékeiben először
s ez emlékek édes és fájó táplálékát szivta
Damjanich özvegye éveken át, elvonulva a vi-
lágától, saját fájdalma mély fátyolába burkolva.
De még a gyógyíthatatlan sebek is beheged-
nek s mélyebbre vonulnak idővel. És a nő, ki
éveken át csak saját fájdalmából és emlékei-
ből táplálkozott, megtalálta a legnemesebb s
hosszu — multjához és nevéhez legméltóbb —
utat, melyet a gondviselés írt elébe, hogy maga
elvezetvén boldogságát, mások boldogításá-
ban keresse azt fel ismét.

(Jótekonny működése.)

A női jótekonny forrásai keresésében ily
ellentétekre bukkanunk gyakorta. Nem em-
litve azokat, akik hiúságból jótekonnyak, a bol-
dog anyának, ki szemefényeként nézi saját
gyermekét, megesis szíve az árvákon. De
szintoly gyakori az ellenkező is: ki mindig
gyászban jár maga is és könyeket letörölni
siet, hogy az e fölött érzett öröm enyhítse né-
míleg a magát is.

1861 elején Lukácsy Sándor, a Kertész-
gazda című lap szerkesztője egy „nemzeti gaz-
dasszony-egylet” létesítése iránt tett indítványt.
A felhívást sikere követte s már év március
15-én megalakult Damjanichné elnöklétével az
egyesület és első tényleg egy gazdaszonyi kiál-
lítás rendezése volt. Alapszabályai, az akkori
helytartóság a „nemzeti” jelzőn fennakadván,
az egyébiránt helyesebb „Magyar Gazdasszo-
nyok Egyesülete” cím alatt nyerték meg a
hatósági megerősítést.

Az egyesület a női hivatások betöltését
tüzte célul maga elébe és pedig az anyai, hit-
vesi s gazdaszonyi és a honleányi hivatás tel-
jesítését egyaránt s ezt egyfelől kiállítások és
versenyek rendezése, jutalmak kitűzése, másfe-
lől árvaházak, ovodák, bölcsődék, neveldek ál-
lítása által kívánta elérni.

Ily reális és életrevaló alapokon nyugodott,
kezdetől fogva amaz egyesület, melynek élére
Damjanich János özvegye, pályatársnői bizal-
mából, de saját szíve suglataként is állítottatott.
Es bár a kezdet nehézségei eleinte sokakat el-
csüggyesztettek, voltak, akik visszalépni s mint
nem sikerült kezdeménnyel felhagyni is akar-
tak, de Damjanichné szilárdsága összetartotta az
egyesületet és semmi nehézség által nem
riasztva, kivivta ama fényes eredményeket, me-
lyek ma általánosan el vannak már ismerve.

(Utolsó évei.)

A nagyasszony az ötvenes évek végén köl-
tözött Budapestre és soha másutt nem mutat-
kozott, mint a nevével összeforrott jótekonny
egyesület ünnepélyein. Két év óta betegeske-
dett és azóta teljesen visszavonult. Több ízben
járt Olaszországban is, fölkeresve ama helyeket,
ahonnan dicső férjétől leveleket kapott. A ki-
rályt Damjanichné sohasem látta. Aradra és
férjének mácsai sírjához minden évben eláto-
gatott, de október 6-án férje arcképe elől el
nem mozdult, folyton a kép mellett imád-
kozott az a mártírasszony, ki férje gyilkosát,
Haynaut egy ízben Temesvárott az asztalánál
is látta. Hét nyolc évvel ezelőtt Damjanichné
alig látszott még ötven évesnek, szemei tiszták,
csillogók voltak, ránc az arcán nem mutat-
kozott. Három évvel ezelőtt súlyos beteg lett és
azóta szeme, hallása megromlott, kezei resz-
kettek, úgy, hogy már írni sem volt többé
képes.

A halál és a temetés.

A matróna elhunytáról ezt jelentik Buda-
pestről: Három napig tartó agónia után ma
hajnalban fél négy órakor örök álmra hunyta
le szemeit a szabadságharc vértanuhalált halt
tábornokának Damjanich Jánosnak özvegye,
született Csernovics Emilia. A nagyasszony
friss elmével, fiatalos egészségben néhány hó-
nappal ezelőtt ünnepelte születésének 90-ik
évfordulóját. A ritka magas kor, amelyet el-
ért, semmi nyomot sem hagyott lelkének
üdeségén s azt a nemes hivatást, amelyet
örökkön gyászolt hősenek és férjének tragikus

halála után az élet utjain kijelölt magának, —
nemes buzgalommal és lelkesedéssel látta el
eszmélete utolsó pillanatáig. Pénteken este hir-
telen rosszul lett. Damjanichné péntek este óta
egyetlen pillanatra sem nyerte vissza eszméle-
tét, ma hajnalban ugyszólván minden halálvi-
vódás nélkül esendesen elszenderült — örökre.
Hozzá tartozói, Végh József kuriai bíró esa-
ládja s a Csernovics-család tagjai utolsó pil-
lanatáig ott virrasztottak ágya mellett.

Halála híre gyorsan elterjedt s mindenütt
mély részvétet fakasztott. Egyik-másik középü-
letre a nemzeti gyász jeléül már a délelőtt fo-
lyamán gyászlobogót tűztek s a gyászházban
reggeltől kezdve egymást váltották fel a kon-
doleálók, köztük legelőbb Hentaller Lajos or-
szággyűlési képviselő. Damjanich János özve-
gyének holttestét az eddigi megállapodások
szerint csütörtökön délután 3 órakor temetik
a Szentkirályi-utca 51. számú házból. A la-
kást, amelyben a nagyasszony kihült teteme
nyugszik halottas ágyán, gyászleplel vonta
be az Entreprise s megkezdte a temetéshez
való előkészületeket is. Meghatóan szomorú s
lelkének nemességét jellemzi a nagyasszonyok
utolsó kívánsága is, amelyet még az elmúlt hét
elején s azonkívül is gyakorta közölt családja-
nak tagjaival is: óhaja és legfőbb vágya volt,
hogy koporsójára, ha majdan meghal, ne bo-
ritsanak virágokat, de mindazok, akik részvé-
tük jeléül koszorút akarnak majd küldeni,
válsák meg ezt pénzben s küldjék a koszorura
szánt összeget az árvák javára. A nagyasszony
utolsó óhájának megfelelően kéri a család, hogy
a koszorura szánt összegeket küldjék a kegye-
letes emberek öz. gróf Batthyány Gézáné
Teréz-köruti palotájába.

A nagyasszony halála Aradon, ahol az
előkelő társadalmából igen sokan személyesen
ismerték, általános és mély részvétet keltett.
A város kellő módon fejezi ki a nemzeti gyász
alkalmából részvétét. Varjassy Lajos polgár-
mester táviratilag intézkedett, hogy a kopor-
sóra a város koszoruját helyezték el és Bara-
bás Béla dr.-t arra kéri, hogy a temetésen
Aradot képviselje. A legközelebbi közgyűlésen
jelentés alakjában tudatja Damjanichné elhunyt-
tát és indítványozza, hogy a törvényhatóság
jegyzőkönyvében örökítse meg a vértanu öz-
vegyének emlékét és a családhoz intezzen
részvétátiratot.

Damjanichné és Arad.

Damjanichné az utóbbi évtizedekben sok-
szor járt Aradon. Mikor a vértanuk szobrának
leleplezésére Aradra érkezett, meglátogatta őt
Herold Alajos zsigmondházi molnár, aki ak-
kor utolsó élő szemtanuja volt a kivégzésnek.
Damjanichné sokáig elbeszélgetett az azóta már
szintén elhunyt öreg molnárral. Megkérdezte
tőle többek közt azt is, hogy nem tudja, át-
adta-e a pap az ő üzenetét a férjének. Herold
megnyugtatta a matrónát azzal, hogy a pap át-
adta az üzenetet.

Lagutoljára két esztendővel ezelőtt volt
Aradon. Akkor megnézte azt a házat is, hon-
nan az esküvője kiindult. Az Atzél Péter-utcai
régii Gantner-házban, mely most az Aradi Első
Takarékpénztár tulajdona, volt akkor az ő szü-
leinek lakása.

Damjanichnének halószobája valóságos kis
muzeum volt, telve ereklyetárgyakkal, a me-
lyek férjére emlékeztették. Még a menyasso-
nyai ágya is megvolt, kemény diófa ágy és eb-
ben aludt mindvégig. Ezüstneműje is az volt,
a mit hozományul kapott. Íróasztalán édes aty-
jának arcképe mellett Kossuth Lajos arcképe
állott, a melyet neki Kossuth kilencvenedik szü-

letési napján küldött gyönyörű dedikációval. Volt több imakönyve is angol, francia, latin szöveggel. Férjének hozzá intézett leveleit mélyeséges kegyelettel őrizte. Lakása nyitva állott mindenki előtt, főleg negyvennyolcas honvédek zarándokoltak hozzá. A 3. és 9. zászlóalj öreg honvédeit mindig nagy szeretettel fogadta.

(Leánykori emlék.)

Az „Egyetértés“ 1899. április 19. számában tárcacikket írt Floridor (gróf Vay Sándor) „Magyar műkedvelők a múltban“ cím alatt. Többek közt így ír:

„Érdekes egy 1838-ból maradt aradi színlap. Itt a műkedvelők Hirschl Mózes színházában (a jelenlegi mozi-színház) május 31-én egyveleget adtak elő az árvizkárosultak javára, még pedig magyar, német, román és francia nyelven.

Az előadott darab a Náray Antal táblabíró által írt „Hirtelen bíráló utazó“ című vígjáték volt, melynek a prologusát Szóke Károly aljegyző adta elő. A darabban játszottak Csernovics Emilia — később Damjanich Jánosné, a halhatatlan aradi vértanu ma is élő kitűnő özvegye, Keszler Franciska, Glatz Johanna, Rócsa Regina, Majthényi Laura, Hegyessy Róza és Lászter Fanny, a férfiak közül pedig Edelapacher Imre szolgabíró, Ormos Péter, Ormos Sándor, Glatz Antal és Béla és még számosan az akkori aradmegyei aranyifjúság tagjai közül. A szüneteket a Vacquant gyalogezred hangszkara töltötte be s mint a följegyzés mondja, mellett táncoltak is aztán kivilágos kivirradtig.“

(Damjanichné a férjéről és az aradi kivégzésekről.)

Damjanich tudvalevőleg kapitány volt a császáriaknál és Temevárott szolgált. A matróna egyszer Aradon ekkép beszélte el azt az érdekes összetűzést, mely Haynau tábornok és férje közt folyt le s amely aztán férjét a honvédsereghez juttatta:

— Haynau a temesvári császári helyőrség tábornoka volt. Damjanich kapitány a tábornok alatt szolgált. 1848-ban április negyedikén történt, hogy Haynau nagyon kifakadt az irodában. Ráüött az asztalra s mérgesen ordította:

— Ezek a disznó kutya magyarok nem férnek a bőrükbe!

Damjanichot, aki hevesvérű és kurus magyar érzésű ember volt, nagyon felingerelte ez a kifakadás.

— Boosánat, tábornok ur, — ugrott föl és állt Haynau elé, — ezt a kifakadást visszautasítom, mert én is magyar vagyok.

A szolgálalkú Haynau végtelen dühbe jött erre az erélyes föllépésre. Kikelt képpel, egész neki zöldülve ordított a kapitányra:

— Micsoda? Ön még feleselni mer velem? No hát vegye tudomásul, hogy holnap megy Olaszországba, az ezredhez. Mától át van helyezve.

És a vérszopó generális el is küldte Damjanich kapitányt Itáliába. Később Mészáros László tábornok eszközölte ki, hogy haza jöjjön. Juniusban bizták meg az első honvéd zászlóalj alakításával.

Damjanich otthon, családi körében, csupa szelidség, csupa jóság volt. Azt seha se szeretete, ha felesége katonai dolgokról kérdezősködött tőle. Ilyenkor kitért a válasz elől s így szólt:

— Hagyjuk, drágám, a kaszárnyát!

A matróna így beszélte el a borzalmas napot, melyben örökre bucsut kellett vennie férjétől:

Október hó 5-én jött egy osztrák porkoláb és tudtára adta, hogy most már bemehet a várba elbucszani a férjétől. Lahnerrel sirva mentek az aradi várba. A tábornokok akkor

már tudták, hogy reggel kivégzik őket. Az ajtó rácsán kiáltották át egymásnak a folyosó szomszédos ajtajához:

— Bajársak! Az osztrák hóhér halálra ítelt bennünket.

— Holnap kivégeznek, — adta tovább Lahner.

A bucsuzás szívszakgató volt. Damjanich azonban igyekezett erős lenni. Így szólt Damjanich a feleségéhez:

— Az osztrák kivégez bennünket ártatlanul. De légy erős, kedves Emiliám. Valami kis reményünk van az amnesztiára. De nagyon kevés, — mondá kis vártatva osüggeden. A nemeslelkű hős, még a nejének sem birt hazudni.

Damjanich azután óva intette nejét, hogy ki ne mozduljon még az utcára se. Borzasztó gonosz dolgokra képesek ezek a lelketlen hóhérok. Különösen panaszkodott Howigerre, az aradi vár parancsnokára, aki kegyetlenül bánt a foglyokkal.

— De aztán meg is mutatta neki isten az ujját, — mondta az özvegy. — A kivégzés után azon az emeleti folyosón, ahol Howiger, az osztrák hóhér tartózkodott, egy iszonyu robbanás történt, melynek következtében az egész folyosó alázuhant. Howiger a nagy zajra kilépett s alázuhant a mélybe. Akkor mindenki isten ujját látta a magyar foglyok kínzójának e tragikus halálában.

Elmondta azután az özvegy azt a rettenetes jelenetet, mikor összezuzott szívvvel, fuldokolva zokogta át a borzalmas október hatodik napot.

A szegény vértanuk estig lógtak az akasztófán. Este levette őket a hóhér. A pribékek megfosztották őket ruháiktól. Még véres ingeiket sem hagyták a kivégzetteken, úgy ásták el őket ruhátlanul.

Volt neki egy dús gazdag rokona, Csernovics Péter, egy időben temesi gróf és főispán, az vétette meg Damjanich és Lahner holttestét ötszáz aranyért. Ott az akasztófa alatt gseftelt a nemzet vértanuinak szent hamvaival az undor osztrák hóhér.

Borzasztó idők voltak. Dessewffy hulláját csak ládában engedték elvinni. A hóhér ötszáz aranyat kapott a hulláért. A hős holttestét aztán, mivel nem fért a ladába, föl kellett darabolni s úgy vinni el.

Mülek Lajos Justhék táborában. Fővárosi tudósítónk jelenti: A függetlenségi és 48-as párt most megindított félhivatalos könyvatos tudósítója, a Politikai Híradó, ma hozza a függetlenségi és 48-as pártba belépett kültagok sorát. Ezek között felemlíti Mülek Lajos dr. aradi kir. közjegyzőt, a következő sorok kíséretében:

„Rendkívül értékes és nagy jelentőséggel bír Mülek Lajos dr. aradi közjegyzőnek, aki a függetlenségi és 48-as pártnak régi értékes és nagy tekintélyű tagja, nyílt és határozott állásfoglalása a függetlenségi és 48-as párt mellett. Mülek Lajos dr. már hosszú idő óta tagja volt a pártnak és mégis mint a párt elnökségéhez intézett nagyérdéki levelében írja, a mai küzdelmes időben tiszta függetlenségi elvhűségéből eredő kötelességének tartotta, hogy az országos függetlenségi és 48-as párt mellett való kitartásának, a nemzeti küzdelemben való részvételének eklatáns kifejezést adjon.

A bajor herceg és a magyarok.

Intimitások Károly Tivadarról.

*

A szegény emberek örökké emlegetni fogják azt a bajor herceget, aki ma hosszas betegség után jobblétre szenderült. Károly Tivadar bajor herceg, boldogemlékü Erzsébet királynék testvére határozottan kedvelte a magyarokat.

A hercegi pár magyar nyelvmestere Murányi Ödön hazánkfia volt, aki azelőtt hosszabb ideig hivatalnokoskodott Münchenben. Neki köszönhető, hogy a herceg és neje szorgalmasan tanult magyarul és nyelvüket eléggé jól beszélték. Dacára annak a nagy elfoglaltságnak, amelyet áldásos működése rárótt, tanulmányozta szorgalmasan a magyar viszonyokat, amelyeket a herceg már nagyjában ismert is régebbi magyarországi tartózkodásának idejéből. Erzsébet királyné életében ugyanis gyakran megfordult a herceg a gödöllői kastélyban és vadászatok alkalmával a vadászoktól, erdészekről sok magyar szót megtanult, amelyeknek némelyike azonban nem éppen szalonképes volt és amikor dicsekedett Erzsébet királyné előtt magyar tudományával, a királyné ugyancsak megpirongatta ilyenformán:

— Ezt nem szabad mondani. Jaj, milyen csunya szavak!

Néhány év előtt a hercegi pár hosszabb utazást tett a kontinensen és teljes inkognitóban Budapesten is megfordult. A magyar főváros, annak vidéke és a magyar nép olyan mély benyomást tett a hercegi párra, hogy már ott-tartózkodásuk alatt megfogantott lelkükben az eszme: megtanulnak magyarul, hogy közelebb férközhessenek Magyarországnak népének szívéhez.

A tudós herceg gyakran eljött Magyarországra és a felvidéken gyógyított is. Amint haza érkeztek hosszú utjukból, hozzá is kezdtek az eszme megvalósításához. A herceg elővette a könyvtárából a Ballagi-szótárt, három különböző magyar nyelvtant, Magyarország térképét és napokig keresték az ismertebb városokat, hegyeket és folyókat, a segédeszközök segítségével átolvasták Magyarország történelmét és földrajzát, nyelvtanítót kerestek és találtak is Murányi Ödön személyében, akivel a legnagyobb lelkesedéssel és bámulatos sikerrel folytatták két éven át a szeretett magyar nyelv tanulását. Tanárakkal állandóan magyarul beszéltek. „Isten hozta“-val fogadták, szeretettel és kitüntető figyelemmel bántak vele és gyakran megtörtént, hogy a tanóra befejeztével is ott tartották, vele mindvégig magyarul a magyar viszonyokról beszéltek. Valahányszor királynékról emlékezett meg a herceg, szeméi mindig könybe lábbadtak. A herceg lakásának főkéssége Erzsébet királyné fiatalkori, életnagyságu arcképe, amely a ragyogó szépségű királynét fehér ruhában, piros és zöld szalagdiszítésekkel ábrázolja. Gyakran is mondta a herceg, hogy ez a kép is bizonyítja, mennyire szerette a királyné a magyarokat.

Rudolf trónörököséről elragadtatással beszélt a herceg mindig és gyakran ismételte, hogy milyen nagy szeretettel ragaszkodott hozzá a korán elhunyt trónörökös. Igen érdekes az, hogy a hercegi pár a legszigorúbb inkognitóban sokszor látogatott el Budapestre és gyakori vendége volt a színházaknak, ahol csak tisztán magyar darabokat, így pl. a „Bánk bán“-t, „Hunyadi László“-t, stb. nézte meg. Budapestről gyakran kirándultak a vidékre és hosszan elgyönyörködtek a táj szépségeiben. A hercegné otthon magyar zenedarabokat játszik és minden iránt, ami magyar, a legnagyobb rajongással viseltetik.

Lelkészek és jegyző vizsgálata.

Kibékülés a bíróság előtt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 30

A múlt év végén Zaránd aradmegyei község lakossága megbizta Zachariás István községi jegyzőt, hogy egy birtokbérleti ügyben utazzék fel Budapestre és ott folytasson tárgyalásokat a földbirtok tulajdonosának, Edelsheim-Gyulay Lipót grófnak jogtanácsosával. A lakosság erre a célra 170 korona költséget gyűjtött össze, mire Zachariás jegyző fel is utazott Budapestre.

1908. december 16-án a görög keleti egyházköztség közgyűlést tartott. Annak befejezésével Jancu Aurél és Pap Kornél görög keleti lelkészek állítólag azt mondták volna, hogy a jegyző a község pénzén nem a község és a községi lakosság érdekében, a földbérleti ügyben járt Budapesten, amiért küldve lett, hanem a sógora ügyében járt a minisztériumban, hogy azt simándi jegyzővé megerősíttesse.

Az ügyészség rágalmozás vétsége címén emelt vádat Jancu Aurél és Pap Kornél lelkészek ellen, akiknek ügyében ma tartották meg a főtárgyalást. A tárgyaláson Bittó József törvényszéki bíró elnökölt, a vádhatóságot Kovács József kir. ügyész képviselte, mint pótmagánvádló Momák Döme dr. ügyvéd jelent meg. A vádlottakat Jancu Kornél dr. és Pop C. István ügyvédek védelmezték.

A vádlottak mindenképp azt vitatták, hogy még az inkriminált kifejezések valódisága esetén sem felhatalmazási büncselekményről van szó, minthogy az állítólagos kifejezések Zachariásnak nem közhivatalnok, hanem magánminőségére vonatkoznak.

Jancu Aurél előadta, hogy ugy esett ebbe a bűnügybe, mint nagy nyári esőbe a béka. Ő egyáltalában semmitse mondott a jegyzőről az egyházközségi közgyűlés után, csak ezeket mondotta Pap lelkésznek:

— Mondd te az ügyet. Te jobban tudod.

Pap Kornél védekezésében ezeket mondotta:

— Én csak azt mondtam a lakosságnak miért ment fel a jegyző egyedül Budapestre, amikor a 170 koronát egy deputáció felutazására gyűjtötték. Ezen a pénzen 3—4 ember is felmehetett volna. És csak azt mondtam, hogy a jegyző nemcsak a bérlet ügyében, hanem a sógora megerősítése ügyében is eljár Budapesten.

Zachariás jegyző kihallgatása alkalmával fenntartotta vádját. Ezután a tanúk kihallgatását kezdte meg a bíróság, de mindjárt a tárgyalás elején kitűnt, hogy a jegyző budapesti utjában nem hivatalos minőségben járt el és így Kovács József ügyész a vádat elejtette.

Erre Momák dr. vette át a vád képviselőségét, de a tárgyalás folyamata alatt a felek kibékültek. Zachariás jegyző visszavonta panaszát, mire a bíróság a további eljárást megszüntette.

MULATSÁGOK.

(=) A vasutas-szövetség fillér-estélye. December hó 4-én (szombaton) este 8 órakor rendezi első fillér-estélyét az aradi vasutas-szövetség a „Gambrinus” helyiségében. Az estélyen először szerepel a szövetség vonós-zene-kara, mely nem régiben alakult meg s kitűnő erőkből áll. Az estély műsora:

1. Szózat. Előadja a Máv.-zenekar Bodor Ernő karnagy vezetésével. — 2. Szózat. „Vár és a kunyhó”. Irtá Eötvös József br. Előadja Szalay Sándor. — 3. Kuruc dalok. Endrődy Sándor költeményeire irta Bodor Ernő. Éneklő Erdélyi

Gyula, az aradi Máv.-dalegylet baritonistája, zongorán kíséri a szerző. — 4. Felolvasás. Tartja Szabó Géza. — 5. Block: „Trio”. Hegedűn előadja Rubás József, Bruckmann Géza és Thèmes Ágoston (zenekar tagjai); — Block: „Duo”. Hegedűn előadja Thèmes Ágoston és Szalay Sándor (zenekar tagjai). — 6. Férfi karok. Lányi Ernő: „Magyar dalok”; Bodor Ernő: „Háromszíni a nemzeti lobogó”. Előadja az aradi Máv.-dalegylet Szablóczky János karnagy vezetésével. — Az estély jövedelme a zenekar javára fordítatik. Belépő díj tetszés szerinti s vendégek szívesen látatnak. Hangverseny után tánc.

(=) Dióssy Nusi és Leövey Leó fellépteit iránt óriási az érdeklődés. A két művész az aradi könyvnyomdászok „Gutenberg”-dalkörének január 1-i mulatságán fog fellépni, amely a „Fehér Kereszt”-szálloda dísztermében lesz. A két művész műsorszámait legközelebb közölni fogjuk. Hogy a közönség körében mily nagy az érdeklődés ez estély iránt, azt bizonyítja az, hogy már számosan akarták megváltani jegyeiket. A rendezőség ezuton is tudatja, hogy jegyeket — a meghívóval egyidejűleg — a jövő hét folyamán bocsát ki. Az estély tánc-csal lesz egybekötve. Ily élvezetes és művészi nivón álló műsorban ritkán volt része a közönségnek. Az estélyen a Dalkör is be fogja mutatni legújabb és legjobb számait.

A miniszterek távozni akarnak.

A felmentés sürgetése. Wekerle Bécsbe megy.

Távirati tudósítás.

Arad, november 30

A hónapok óta huzódó válság úgy látszik most már határozottabb fellépésre készíti a kormányt. A Wekerle-kabinet holnap délután minisztertanácsot tart, csütörtökön pedig a miniszterelnök kihallgatáson jelenik meg a király előtt és a minisztertanács határozataként kérni fogja a királytól a kormány legsürgősebb felmentését.

Politikai körökben elterjedt hírek szerint erre különösen Kossuth Ferenc magatartása indítja a kormányt. Egyes hírek már a függetlenségi miniszterek „passzív rezisztenciájáról” is beszélnek. Komolyabbnak látszik azonban az a hír, mely szerint ha Wekerle csütörtöki audienciája sem hozna döntést, a kormányt támogató pártok akciót indítanak, hogy a képviselőház üljön össze és egy ünnepies határozattal kényszerítse ki a kormány felmentését. Hogy ez miképpen történék, azt titokban tartják, viszont azt is mondják, hogy a kormány távol áll e mozgalomtól.

E héten még kihallgatások alig várhatók, nevezetesebb eseményt a jövő héttől várnak.

A mai nap eseményeiről fővárosi tudósítónk még ezeket jelenti:

Sztrájkolnak a miniszterek?

A különböző politikai körökben most egybehangzóan beszélnek arról, hogy a merev bécsi felfogás következtében a magyar kormány tagjai nagyon elkedvetlenedtek. A kabinet — mondják — hónapokon keresztül kérte felmentését, de sem ezt meg nem kapta, sem pedig módot nem nyújtottak ahhoz, hogy megfelelő program alapján vállalkozhassanak a kibontakozás munkájára. E miatt a függetlenségi miniszterek hír szerint — mint A Nap írja — „már sztrájkra is készülődnek.” Hogy miben állana ez a sztrájk vagy inkább passzív rezisztencia, arról nem beszélnek a hírek.

Egy fővárosi estilap állítólag feltétlenül megbízható forrásból azt írja, hogy a tegnapi miniszteri értekezleten a kabinet tagjai között ismét nagy differenciák merültek fel. Wekerle azt indítványozta, hogy a kormány maradjon meg minden engedmény nélkül és kérjen indemnitit. Kossuth és Apponyi ebbe nem mentek bele és kérték a miniszterelnököt, hogy tegyen előterjesztést a királynak az ő azonnali felmentésük iránt, mert ők semmi áron se maradnak tovább. Wekerle ezt tudomásul vette és most csak Andrassy hazajövetelét várják, hogy egy újabb minisztertanácsban a végleges lemondást aláírják.

Minisztertanács — audiencia.

A ma elterjedt hírek szerint holnap, vagy holnapután minisztertanács lesz. Ma azért nem volt minisztertanács, mert Andrassy Gyula gróf belügyminiszter távol volt a fővárostól. A minisztertanácsban — úgy mondják — csak ugyan abban fognak megállapodni, hogy Justh Gyula mielőbbi meghívását ajánlják a királynak, viszont más oldalról azt beszélnek, hogy valami újabb kibontakozási terv fog szóba kerülni, de kihallgatásra senkit sem fog a kormány ajánlani. Wekerle Sándor miniszterelnök valószínűleg a hét végén ismét Bécsbe utazik és újra audienciára megy a királyhoz. Most megint ettől az audienciától várják a fordulatot.

Éjelen jelenti fővárosi tudósítónk: Andrassy Gyula gróf belügyminiszter ma este Bellérről visszaérkezett és így a kormány holnap délután 4 órakor minisztertanácsot tart. Ezen a minisztertanácsban a kormány valószínűleg el fogja határozni, hogy a koronától újból a legsürgősebben kérni fogja felmentését, mivel indemnitást a Háztól a jelenlegi viszonyok között nem kérhet, exlexben pedig semmi feltétel alatt nem akar kormányozni. Wekerle a kormány határozatát csütörtöki audienciáján viszi a király elé.

A mai nap egyéb eseményei még ezek:

Apponyi Albert gróf, ma délelőtt megjelent a kereskedelmi minisztériumban Kossuth Ferencnél, akivel hosszasan tanácskozott.

Zichy Aladár gróf a király személye körüli miniszter ma reggel Bécsből Budapestre érkezett. Délben folkereste Wekerle miniszterelnököt, akinél másfél óráig időzött.

Végül nem érdektelen, hogy Khuen-Héderváry Károly gróf ma reggel győrmegyei birtokáról Bécsbe utazott.

Hírek Tisza István körül

Tisza István grófnak politikai szereplése egyelőre befejezettnek mondható ugyan, de a különböző körökből fantasztikusabbnál fantasztikusabb hírek keringenek még mindig a geszti remete szerepéről. „A Nap” például ma esti számában azt írja, hogy Tisza István grófot a szembaja tartja vissza az aktív politikától.

— Attól félttem, — mondta állítólag Tisza hívei között, — hogy megvakulok, de az egyik szememmel már olyan jól látok, hogy akár kötni és himezni is tudnék. A másik szememen most érik a hályog. Márciusban megoperálja Grosz Emil dr., addig skartban tartom magam . . .

Egy másik hír szerint Tisza ezt mondotta volna Lukács Lászlónak:

— Ugyan ne ugraszd már tovább ezeket a Justhékat az önálló bankkal . . .

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

A színház műsora:

Szerda: Színészvér. operett Nyárai Antal vendégfelleptével. (C bérlet.)
Csütörtök: A szabin nők elrablása, bohózat Nyárai Antal vendégfelleptével. (A bérlet.)
Péntek: Kedélyes paraszt, operett. (B bérlet.)
Szombat: Édes teher, vígjáték. Bemutató előadás. (C bérlet.)

* Édes otthon. Szombaton kerül színre először Heltai Jenő legújabb énekes bohózat, az Édes otthon, amely a fővárosban nagy sikert aratott. A főszerepeket Dióssy Nusi, Novák Irén, Benkóné, Beregi, Ditrói, Várnay, Boda, Delli és Kulcsár játsszák.

* Kérelem a bérlő közönséghez. Tekintettel, hogy a bérlet II. része esedékessé vált, Gonda László pénztáros kéri a bérlőket, sziveskedjenek az összeget a pénztárnál lefizetni.

* A kedélyes paraszt. Pénteken felelevenítik a tavalyi szezon egyik operettjüdjonságát, A kedélyes paraszt-ot. A fő női szerepet Dióssy Nusi játssza.

* Tibor Ernő kiállítása. Tibor Ernő nagyváradi fiatal festőművész a közeli napokban Aradon kiállítást rendez. Ugyanakkor Albert Andor aradi szobrászművész is kiállítja műveit.

* Nyáray Antal vendégszereplése. Szerdán lép fel először az aradi színházban Nyáray Antal, a szegedi színház kiváló művésze, aki dédelgetett kedvence volt az aradi publikumnak. A művész szerdán a Színészvér című operett-üdjonságban lép fel, amelyben Torelli színész szerepét játssza. Ez a szerep teljesen megfelel Nyáray egyéniségének. A többi főszereplő a következő: Dióssy Nusi, Zalay Margit, Benkóné, Leövey, Polgár, Várnay és Boda. — Csütörtökön Nyáray egyik leghíresebb szerepét, a Szabin nők elrablása című pompás bohózat Rettégi színigazgatóját játssza. Nyáray ezzel az alakításával már számtalanszor megkacagattatta az aradiakat.

* Felhívás a Sauer-estély közönségéhez. A Svárdtström nővérek fellépése óta oly fokozott érdeklődés nem előzött meg Aradon hangversenyt, mint amilyen a vasárnapi Sauer estély iránt mutatkozik. Az összes jegyek néhány négy koronás hely kivételével elfogytak, úgy hogy már az estélyen a hangverseny alatt nem is állítanak fel pénztárt. Eppen ezért ezután is felszólítja Weisz Leó rendező cég a közönséget, hogy aki még négy koronás ülőhelyre, vagy állóhelyre igényt tart, az vasárnap délig föltétlenül váltsamega jegyét. Álló helyekre is csak korlátozott számú jegyeket boesájtanak ki. Rendezés elkerülése végett felkéri a rendezőség a közönséget, hogy már fél nyolc órakor foglalja el a helyét a hangverseny teremben, mert nyolc órakor az összes ajtókat lezárják, nehogy a nagy művészt játékában megzavarják. A női kalapok részére külön garderóbe-ét állítanak fel ez alkalomra. — Itt említjük meg, hogy Sauer Emil Bösendorfer-féle zongorája, — amelynek értéke hatezer korona — megérkezett és Krispin József cégnél bárki megtekintheti.

* Világhírű magyar dal- és koloratur-énekesnő. Sándor Erzsé hangversenyét január 2 án tartja meg. Jegyek előjegyezhetők Klein könyvkereskedésében.

* Léghajós verseny. A legutóbb lefolytatott reimsi Gordon Bennett léghajós versenyt mutatja be szenzációs mozgófényképben az Uránia színház. Hatalmas léggömbök himbálózhatnak indulásra készen a nagy gáztartályok mellett. Tengernyi közönség várja az indulást. A különböző nemzetek lobogóival ellátott léghajókat katonák vontatják a bírói páholy elé, aztán eleresztik és a lekötöttségtől felszabadult levegő óriások könnyen szöknek fel a levegő tengerbe. Pompás látvány, mikor a magasban egymás felett és mellett lebegnek a léghajók.

Utolsónak egy kormányozható léghajó száll fel, mely szemeink előtt végez meglepően biztos mozdulatokat. Az Uránia színház új műsorának ezenkívül is csupa szenzációsan érdekes képe van, úgy, hogy maga ellen vét az, aki nem nézi meg ezeket a nagyszerű dolgokat. 791

A ciankális főhadnagy.

Hofrichter Adolf multjából.

Távirati tudósítás.

Arad, november 30.

A bécsi hadbíróóság börtönében egy ember ül vizsgálati fogságban, akire ráterelődik az egész világ mohó figyelme.

Hofrichter Adolfról mostanában kezdenek már nyilvánosságra jutni egyes olyan apróságok, amelyek jellemzők rá. A „Sarajevoer Zeitung“ vasárnapi számában egy magasrangú katonatisztrel folytatott beszélgetést közöl. A vezérkaritiszt ezeket mondta Hofrichterről és a pályájáról.

(A boszu embere.)

— Hofrichtert már jó régen üldözési mániában szenvedőnek és nagyfokú idegességgel megátkozott katonának ismerjük. Mind a kettő nem vele született halandóság. A hadiskolában hosszú ideig volt hallgató, itt nagy igyekezettel tanult, majd később a dandárnál egy vezérkari tisztnek a szolgálatát teljesítette. Már amikor a hadiskolába került, látszott, hogy nincs meg az az erkölcsi egyensúly, amit minden vezérkari tisztől joggal elvár a hadvezetőség. Áskáródó, sima modoru ember volt Hofrichter, alattomos, akinek a bensejében mindig tombolt a mellőztetés fölött érzett keserűség. Csak akkor tört ki belőle önkéntelenül, amikor a fáradtságos munka után összeültünk a kaszinóban és a bajtársak előmeneteléről beszélgettünk. Ilyenkor idegesen harapta az ajkát és a szeméből kaján harag és a tehetetlen emberek feneketlen dühe villogott ki. Érezte valahogyan, hogy a vezérkarba nem juthat egykönnyen és ez még fokozta benne azt a sok képzelt mellőztetést, ami végre a tömeggyilkosságra ösztökélte. A szerencsétlen ember most már végleg befejezte a karrierjét.

(Hofrichter levele.)

Az idézett újságnak Hofrichter egy levelet is küldött. Ez év tavaszán írta, mielőtt Mostarból utolsó állomáshelyére vonult volna. A levélben leírja a küzdelmes határszéli szolgálatot, földicsér benne egy-két magasabbrangu katonát, azzal szemben azonban másokat úgy bírál meg, olyan tónusban, a hogyan nálunk disznópásztorok, vagy némelykor akadémikusok szokták egymást.

A levélből ezt adjuk itt mutatónak:

„Mostarban akkoriban Weigl József báró altábornagy volt a hadtest parancsnoka. Fess, impozáns megjelenés, aki végtelenül kedves volt mindenkinek. Nem szortirozta az előzékenységet és épp úgy bánt a kadéttal, mint a generálissal. Nagyszerű katona, aki a tudását nem az asztal mellől, hanem a harctéren szerzte. Amde ezzel szemben vannak olyan hitvány katonáink az armádiában, akiket bizony legjobban volna, ha prédának dobjuk oda a montenegróiak számára. Hitvány stréberek, akik csak kapaszkodáshoz értenek. Képzett, ügyes és értelmes katonák mögöttük maradnak. A kik szolgálatot tehetnének a hadseregnek, azok egy helyen maradnak, senki sem törődik velük.“

A levél további része a Neveszinyéből Gackóig való táborozással foglalkozik. A végén

pedig megint megnevezett személyek ellen vannak súlyos invektívák.

(A „bolondos hadnagy.“)

Nagyszébenből jelentik: A nagyszébeni társaságokban még jól emlékeznek Hofrichter Adolfra, aki ott mint hadnagy szolgált. Mindenki úgy hívta, a „bolondos hadnagy“; nem mintha elmezavarodottnak látszott volna, hanem mert mindig volt valami különcdől szokása, amit tulzásba vitt. Egy izben abbahagyta a borotválkozást, máskor hónapokig nem evett húst, csak főzelékféléket és gyökereket, majd sokáig a legkülönösebb formájú cipőkben járt, azt hirdette, hogy az egészséges. Női társaságokban ezek miatt sokat heccelték, de ő tovább ment a maga útján.

(A kihallgatás.)

A bécsi helyőrségi fogházban fogva tartott Hofrichter főhadnagyot ma reggel fél kilenckor a vizsgálatot vezető Kunz százados-hadbíró elé vezették, ki azonnal kihallgatta. A fogoly tovább is megmaradt azon az álláspontján, hogy neki a mérgezésben semmi része sincs és ő csak az ellene valló körülmények tragikus összejátásának áldozata.

Az első megállapító kihallgatás, melyet a katonai perrendtartás ír elő, holnap lesz. Addig a fogolynak leveleket írni, újságot olvasni, vagy látogatásokat fogadni nem szabad.

(Ujabb bizonyítékok.)

Linzből táviratozzák: Ritzberger droguistát a rendőrség tegnap kihallgatta arról, hogy egy tiszt szolga nála ciankálit vásárolt. Ritzberger droguista elmondotta, hogy egy tiszt szolga jelent meg nála, aki 50—60 gramm ciankálit kért, amire Ritzberger azt kérdeztőle, hogy minek neki annyi ciankáli, melylyel egy egész utcát meg lehetne mérgezni. A tiszt szolga azt felelte, hogy egy kutyát akarnak megmérgezni, arra kell a mérge. Hogy a tiszt szolga Hofrichter főhadnagy szolgája volt e, azt a droguista nem tudja.

Egy fontosabb tanu is jelentkezett a linzi rendőrségnél. Egy gyári hivatalnok, aki elmondta, hogy november 14-én éjjel Linzből Bécsig együtt utazott egy 14. gyalogezredbeli főhadnaggyal, akin barna-hajtokás kabát volt. Együtt szálltak ki Bécsben a nyugati pályaudvaron s ő látta a tisztet kora reggel a Görtelg menni. Ez az az idő, mikor Hofrichternek a VI. kerületben levélszekrénybe kellett dobni a leveleket. A fogoly főhadnagy ezzel szemben tudvalevőleg azt mondta, hogy ő Bécsbe utaztában volt ezredének, a 2. gyalogezrednek világos sárga hajtokás ruháját viselte.

TANÜGY.

(—) Az izraelita elemi iskolai tanítók fizetésrendezése. Augusztus hónapi ülésében arra kötelezte a városi közigazgatási bizottság az aradi izraelita hitközséget, hogy tanítóinak fizetését az 1907. évi XXVII. törvénycikk utasításainak megfelelően rendezze, mert a hivatalos vizsgálat megállapította, hogy a hitközség anyagi helyzete megengedi a rendezést. A bizottság határozata ellen a hitközség felebbezéssel élt. A vallás és közoktatásügyi miniszter ma érkezett leiratával a felebbezés felülvizsgálása után meghagyja a hitközségnek, hogy tanítói fizetését a közigazgatási bizottság határozatának értelmében állítsa be költségvetésébe a jövőre nézve és most pedig az 1907. évi július hó elsejétől esedékes törvény szerinti fizetéseket, korpótlékokat, lakáspénzeket és kertilletményeket folyósítsa.

Damjanichné emléksorai.

A nemzeti gyász - Regyelete, a legnagyob-herendhatlan korszak, az 90-dik évfordulóján, a 13 vértanú nemtörvényes felülbírási emléksorok körül soroztuk a nagy herendhatlanok köré hangos parók felet.
Itten áll meg a magyar.
 899 sept. hó Damjanich János özvegye

Ezeket a sorokat Damjanich János özvegye tíz évvel ezelőtt írta, amikor a vértanúk emlékoszlópa felállításának harminc esztendő évfordulóján gyászünnepeket rendeztek Aradon.

Az anyagiilkos.

Bűnszövetkezet

az esküdtek előtt.

Távirati tudósítás.

Arad, november 30

Csongrádon, 1906. december 13-án meggyilkolta egyetlen baltacsapással az édes anyját, özvegy Szél Lászlónét a fia, Szél László földműves. A gyilkosságra a felesége, született Kincsák Franciska és apósa, Kincsák János bujtotta fel a tettest, aki anyagi érdekért, hogy a vagyont magának szerezze meg, követte el a bűncselekményt. A holttestet a bűnösök a holt Tisza medrébe ásták el, ahol két és fél évig volt eltemetve a titok. Ez év június 2-án derült ki, hogy özvegy Szél Lászlóné, akit elűntnek híreszteltek, bűntény áldozata.

A szegedi esküdtszék ma kezdte meg ennek a bűnügynek a tárgyalását, amely iránt nagy érdeklődés nyilvánult a hallgatóság részéről is.

Szél Lászlót, a tényleges gyilkost hallgatta ki először a bíróság.

Az elnök: Bűnösnek érzi magát abban, hogy az édesanyját előre megfontolt szándékkal baltával leütötte?

A vádlott: Abban nem érzem magam bűnösnek, hogy előre megfontolt szándékból tettem volna, de abban ígér, hogy édesanyját baltával leütöttem.

A vádlott ezután siránkozva elmondja, hogy amikor édesapja elhalt, a nővérét pénzbelileg kielégítették, ő pedig az édesanyjával ugy állapodott meg, hogy az anyja a birtok kezelését feles haszonra rábizza. Közösen éltek, de később az édesanyja önmagára tábláztatta a haszonélvezeti jogát az egész birtoknak. Ebből ő és felesége azt következtették, hogy az öregasszony kiakarja őket semmizni a vagyonból. Emiatt nagyon elkeseredett ő is, meg a felesége is s ettől kezdve állandó volt a házukban a perpatvar. A felesége rossz viszonyban élt az édesanyjával, de ő iparkodott a háborúságot békíteni. Egyizben megtörtént, hogy rosszul lett az ebédnél, máskor pedig oly rossz volt a kenyér, hogy nem bírta megenni. Az ebédet is meg a kenyeret is a felesége készítette. Kérdőre vonta hát a feleségét, aki azt felelte:

— Bizonyosan az anyád tett bele mérget, hogy bennünket elpusztítson.

Az elnök: Mikor volt azó a gyilkosságról?

A vádlott: December 3-án. Az édesanyjám pört indított, hogy kilakoltat a lakásból mindnyájunkat.

— Ki mondta magának először, hogy ölje meg az anyját?

— Az apósom mondta december 3-ikán, mikor az ügyvédtől jöttünk, hogy: üsd agyon az anyádat, ugy sem tudják meg. Ha megtudják is, kevés büntetést kapsz.

Az elnök: Hát a felesége mondta-e, hogy ölje meg az anyját?

A vádlott: Igen. Mikor intettem a feleségemet, hogy engedelmessédjék az anyámnak,

a feleségem ezt válaszolta: „Ha nem csinálnsz valamit anyáddal, én itt hagyok a gyerekekkel együtt.“

Azután elmondta, hogyan ölte meg az anyját.

— December 13-án az édesanyám bezárta az élelmiszert s én éheztem két kis gyermekkel. Kértem az anyámtól a kamrakulcsot, hogy ennivalót adhassak a kis gyerekeknek, de az anyám azt felelte: „Csak nem adom oda kutyának.“ En sirva fakadtam, a feleségem pedig fölvetta a két kantát s ezt mondta nekem: „Most elmegyek vizért. Mire bazaarék, üsd agyon az anyádat.“ En nem tettem meg. Mikor a feleségem hazajött a kútról, megkérdezte: „Agyonütötted már?“ — Még nem, — feleltem én. Hát akkor most üsd agyon.“ En még egyszer könyörögtem az anyámnak, hogy adja ide a kamrakulcsot, mert éhen pusztulunk. Az anyám ismét kutyának nevezett. En erre fölvettem a konyhában a baltát s az anyámat, aki éppen a tűkör előtt állt, hátulról föbe vágtam. Az anyám rögtön összeesett és meghalt. A feleségem is bent volt ekkor a szobában. Mondtam a feleségemnek: — Gyere, segíts, tegyünk vele valamit. A feleségem azt mondta: — Nem megyek, vidd magad. Erre kihuztam a kamrába. Jjél egy óraker kecsira tettem az anyámat s megindultam vele, de még akkor nem tudtam, hova viszem. Utközben határozottam el, hogy a Tiszába temetem. Vittem magammal lapátot is, hogy sirt ássak.

A vádlott ezután elmondja anyja eltüntetésének részleteit.

Szél Lászlónét felbujtással vádolja a királyi ügyészség. Szélné az általános kérdések során elmondja, hogy 22 éves, 1905-ben esküdt meg férjével.

Az elnök: Bűnösnek érzi e magát?

A vádlott: Nem.

— A férje azt mondja, hogy maga bujtotta fel a gyilkosságra.

— Nem bujtottam. Csak arról panaszkodtam többször, hogy az anyósom folyton veszekedik velem és lopkodással gyanúsít. E miatt, igaz, gyakran éiesen neki támadtam.

Kincsák Jánosnak, a bűncselekmény harmadik hősének kihallgatása következett. Kincsák ugyanesak tagadja a terhére rótt bűncselekményt. Nem ismeri el, hogy a leányának a férjét ő is bujtogatta a tett elkövetésére. Elismeri, hogy rossz viszonyban éltek az elhunytal, aki ki akarta őket lakoltatni a közös lakásból, de azt nem mondta Szél Lászlónak, hogy ölje meg az anyját. Azt igen, hogy elveszi tőle a leányát, ha nem segít a családi bajokon és türi, hogy az anyja mindig tolvajnak nevezze a leányt.

Varga Mihályné 66 éves csongrádi napszamos asszony az első taru. Vargáné, aki jó barátságban élt az áldozattal, elmondja, hogy az elhunyt özvegy Szél Lászlóné és a menyé között a vagyon miatt állandó volt a perpatvar. Egy alkalommal az elhunyt riadtan rohant ki a lakásból és elmondta a tanúnak, hogy menyé fojtogatta, az ágyba nyomta és alig tudott a kezei közül elmenekülni. A elhunyt panaszkodott sokszor, hogy őt a menyé elakarja tenni lábálól a férje segítségével. A tanu tud arról, hogy az elhunyt az eset előtt azt mondta, hogy a fiát és menyét, ha ő

eltűnne, fogassák el, ha pedig hirtelen meghalna, boncoltassák fel.

A tárgyalást késő este függesztette fel az elnök és holnap reggel 9 órára halasztotta.

Amerikai furcsaságok.

Akibe Newyork szerelmes. — Milliók fényűzésre.

— Newyorki levél. —

Amerikai történet ez, a logamerikaiabb. Egy szépséges amerikai missz, Sára Long érzékeny históriája, akibe szerelmes volt fél Newyork és akinek — mint most kiderült — finom blüza alatt heves férfiszív dobogott. Hallgassák meg tehát, mit mesél egy amerikai újság Long Sára regényéről!

Tíz évvel ezelőtt Newyorkból egy csinos, 18—20 évesnek látszó Sára Long nevű leány érkezett Highfallsra és kiszolgálónői állást vállalt az egyik nagyobb departmant sterban. A jó modoru fiatal leányt csakhamar mindenki megszerette: és ennek arányában fizetése is folyton emelkedett. A nagy departmant storet jóformán már el sem lehetett képzelni a szép Sára Long nélkül, aki egyformán tüntette ki bájos mosolyaival a departmant store vásárló közönségét. Amellett azonban, hogy mindenki számára volt egy bájos mosolya vagy egy kedves szava, a szép Sára valóságos megközelíthetetlen volt. Több izben tettek neki fényes házassági ajánlatokat is, de a szép Sára — érthetetlen okból — mindannyiszor „nem“ mondott.

Tegnap aztán váratlan fordulat történt: Egy fiatal néger kereskedő már hónapok óta ostromolta szerelmi ajánlataival a szép Sárát, aki azonban — ép úgy mint fehér kőről — hallani sem akart róla. A fiatal néger szerelmi örülete azonban tegnap már olyan magas fokra hágott, hogy a „szép Sárát“ megleste és erőszakot akart rajta elkövetni. A leány ellökte magától a négert és kétségbeesetten kezdett segítségért kiabálni. A néger ekkor vérben forgó szemekkel állt eléje:

— Ha enyém nem akarsz lenni: másé sem leszel ...

És választ sem várva: hirtelen előrántotta revolverét és négyszer egymásután a szép Sára sütötte. A golyók közül egyik a szerencsétlen áldozat fejébe furódott, aki vértől borítva rogyott össze. A lövések és hangos sikoltozások zajára csakhamar számosan előrohantak és a vérengző négert összekötötték, míg a halálosan megsebesült Long Sárát kórházba szállították.

A kórházból aztán hirtelen nagy szenzáció szivárgott ki. Azok az apácák ugyanis, akik a szép Sárát levették, hogy az orvosok megoperálhassák: lélekszakadva jelentették a kórházi orvosoknak, hogy a „szép Sára“ tulajdonképpen sohasem volt leány. Az orvosok csakhamar most már kétszeres erővel igyekeztek a szoknyát viselő titokzatos férfi életét megmenteni. A műtét sikerült és az orvosok a „szép Sárát“ röviden már ki is hallgatták:

— Tulajdonképpen Long Sándornak hívnak — kezdte vallomását a most már leleplezett Sára — és a női ruhát tíz évvel ezelőtt csupán azért vettem fel, mert meggyőződtem róla, hogy így sokkal könnyebben boldogulhatok az életben. Így is volt. Mindenki előzékeny és udvarias volt velem szemben, állást százat kaphattam volna, amellet a fizetésem is sokkal nagyobb volt, mintha férfi kiszolgálónak mentem volna el.

Az egyik newyorki elterjedt napilapban hezszu cikk jelent meg, amely szemére lobbantja az amerikaiaknak, hogy roppant sokat költenek haszontalanságokra. Első sorban áll a cikkíró szerint a sok kéjutazás, a melyre 141 millió dollárt költöttek az amerikaiak, nem számítva a 32 millió

dollárt, amelyet a Pullmann-társaság háló- és luxuskocsijai révén bevett. Annál is inkább ostorozandó ez a költségek, mert a rengeteg dollár legnagyobbat részét európai vasutak nyerték el. Még a vasutaknál is többet költenek az amerikaiak a szórakozásokra. Amerikában körülbelül 3000 színház van; ezek közül Newyorkra 98 esik. A színházak száma a 25.000-et meghaladja. A színházak jövedelme a 20 millió dollárt meghaladja; az egész országban színházakra a közönség 100 millió dollárt költ. A többi különféle mulatságok, mint cirkusz, mozgófénykép (Newyorkban 500 van) és egyéb szórakozó helyek 150 millió dollárral könnyítik az amerikaiak zsebet. Automobilokra 1909-ben 110 millió dollárt költöttek. Ebből azt lehetne következtetni, hogy a lovakra az amerikaiak kevés pénzt adnak ki. Pedig a doleg nem úgy áll. Luxus-kocsikra 1905-ben 55 millió dollárt költöttek, míg ellenben a gazdasági, teher- és egyéb fuvarokocsik 37 millió dollárral szerepelnek. Zongorára 50 millió dollár kiadás szerepel és ez a kiadás 1905. óta 57 százalékkal emelkedett. Fonográfokra 16 milliót adtak ki. A legnagyobb összeggel szerepelnek természetesen a különféle italok és a dohány. Ez az összeg 1905-ben az 500 milliót meghaladta, hozzáadva az elfüstölt 331 millió dollárt, kijön a 800 milliónyi rettenetes összeg. A cikkíró aztán még sorba veszi, hogy mennyit költöttek az asszonyok illatszerre, tollakra, virágokra, csipkékre és így a bűnlajstrom 2.394.000.000 dollárt tüntet fel, mint a mely összeget az amerikaiak luxuscikkekre adnak ki.

Az amerikai ujság cikkével egyidőben jelent meg egy berlini ujságban az ismertető cikk az amerikai szállodákról. Az amerikai milliomosok már évek óta a legjövendőbb és a legbiztosabb üzletnek tekintik a szállodaépítést. A szédítő fényűzéssel berendezett szállodák mind az Asterok, Vanderbiltek, Gouldok kezében vannak. Vanderbilt Alfréd mest az összes milliárdos szálloda vállalkozókat le akarja főzni. A szálloda 20 emeletes lesz. Hogy a szálloda kitűnő üzlet lehet, mutatják a feltételek, amelyek alatt a bérlő Vanderbiltől kibérelte a szállodát. Fizet 50.000 dollár évi bért a telekért és azonkívül az építésbe fektetett tőke után 7%-ot. A berendezésről már a bérlő gondoskodik. Így például a St. Regis szállodának csak a hálósobák berendezése 550.000 millió dollárba került. A Plaza-szálloda butoraira 1.000.000 dollárt adtak ki; a konyhaberendezések 200.000 dollárt nyeltek el. A szálloda tükrei 50.000 dollárt emésztettek fel.

VÁROS ÉS MEGYE

Városi közgyűlés. Arad szab. kir. város törvényhatósági bizottsága által 1909. év december hó 9-én d. u. 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésben tárgyalás alá kerülő ügydarabok sorrendje: Fehérvármegye törvényhatósági bizottságának megkeresése a marólug kicsinyben való elárúsításának szabályozása iránt. — Az aradi könyvnyomdai munkások kérelme az általuk rendezett grafikai termék-kiállítás segélyezése iránt. — Az üresedésben levő rendőrfogalmazói állásnak választás utjánai betöltése. — Weisz Jenő János vaggongyári munkás kérvénye, annak kilátásba helyezése iránt, hogy amennyiben a magyar állampolgári jogot megszerzi, a város községi kötelekbe felvétetni fog. — A tanács jelentése a közpénztárakban elhelyezett pénzek gyümölcsöző kezelése tárgyában. — A tanács előterjesztése a Hönig Ottónak átengedendő Ovártéri területek ügyében a névszerinti szavazás megejtése végett. — A tanács előterjesztése a kincstári falerakóhelynek csere utjánai megszerzése ügyében a névszerinti szavazás megejtése végett. — A tanács beterjeszti a közgyűlésnek a Gábor-dűlőn át nyitandó

dűlő-ut tárgyában hozott határozatát névszerinti szavazás megejtése végett. — A tanács beterjeszti a közgyűlésnek határozatát a gőztéglagyárnak átengedendő terület tárgyában a névszerinti szavazás megejtése végett. — A tanács beterjeszti a vértanuk vesztőhelyének megváltása ügyét a névszerinti szavazás megejtése végett.

Vilmos császár trónbeszéde.

A hármasszövetség ereje.

Távirati tudósítás.

Arad, november 30.

Vilmos német császár ma megnyitotta a birodalmi gyűlést s beszédében kiterjeszkedett a hármasszövetségre is. A császár nagy örömeinek adott kifejezést, hogy az évtizedek előtt megalakult szövetség a népek békéjét ilyen tartósan meg tudja védelmezni.

A trónbeszédről ezt táviratozzák Berlinből:

A birodalmi gyűlés mai megnyitása alkalmából Vilmos császár trónbeszédet olvasott fel, amely első sorban azt hangsúlyozza, hogy a birodalom pénzügyi helyzete a legutóbbi ülés szak adótörvényhozása folytán kreált új bevételi források segítségével megszilárdítandó lesz.

A trónbeszéd ezután bejelenti a birodalmi biztosítási ügy rendezését, mely akként fog létrejönni, hogy a betegség elleni biztosítás szélesebb körökre kiterjedjen és amely gazdagodni fog a hátramaradt családtagok biztosítására vonatkozó intézkedésekkel. Ezekon kívül külön törvény készül a háziipar, egy másik törvény az állasközvetítési ügyben és tárgyalásra fog kerülni a legutóbbi ülés szakban elintézetlenül maradt büntető perrendtartás törvényjavaslata is. A trónbeszéd rámutat a tengeren túli birtokok örvendetes fejlődésére és közli, hogy az Uzambára vasut a Kilimandsáróig meg fog hosszabbítani, a délnyugat-afrikai vasúthálózat pedig ki fog kerekítettetni. E délnyugat-afrikai vasútpitkezések lehetővé fogják tenni a védett területen használt csapatok létszámának csökkentését. A trónbeszéd ezután bejelenti a brit birodalommal való kereskedelmi viszonyoknak két évre való meghosszabbítására vonatkozó törvényjavaslatot és a német-portugál kereskedelmi szerződésre vonatkozólag beterjesztendő javaslatot és a következőkép végződik:

— Annak érdekében, hogy német népünk nyugodt és erőteljes fejlődés biztosításáért, kormányom állandóan arra törekszik, hogy a többi hatalommal a békés és barátságos viszonyt ápolja és erősítse. Megelégedéssel látom, hogy a francia kormány nyal Marokkóra vonatkozólag megkötött egyezmény oly szellemben hajtatik végre, amely teljesen megfelel a mindkét részről való érdekek kiegyenlítésére irányuló célnak. A német birodalomban épp úgy, mint az osztrák-magyar monarchiában, hálával emlékeztek vissza arra az időre, amidőn egy emberöltő előtt a két hatalomnak, később Olaszország csatlakozásával hármasszövetséggé fejlődött szövetsége életbelépett. Bizom abban, hogy a három szövetséges birodalom összetartása erejét továbbra is népei boldogulásának és a béke fentartása érdekében fogja gyümölcsöztetni.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal éhírdetési osztály — 151

HIREK.

Meghalt a tudós herceg.

Károly Tivadar halála.

Távirati tudósítás.

Arad, november 30.

Napok óta tartó haláltusa után Bad Kreuthban ma meghalt egy férfiú: Károly Tivadar herceg. Születésénél és rangjánál fogva már kiváló volt. Ott született, a hol — mint mondani szokás — a sasok születnek. A királyi vérből való herceg, Károlyi Tivadar bajor herceg, tragikus végzetű királynéknak testvéröccse volt. De nem a születés, nem a rang, nem a magas származás volt az, amely kiválóná tette. A szellemi és lelki nagy tulajdonságok tették tulajdonképpen nagygyá olyanná, hogy a krónikák még sokáig fognak regélni róla.

A herceg egész életét a tudománynak szentelte. A tudománynak azt az ágát mivelte, mely nemcsak legjobban felelt meg hajlamainak, de amely egyszersmind legáldásosabb is az emberiségre: az orvosi tudományt. Miután annak rendje-módja szerint elvégezte a müncheni egyetemen az orvosi kurzusokat s letette a vizgát az összes gyógytudományokból, a szemészetet választotta specialitásul. Szemészorvos lett. Nemcsak kedvtelésből, hanem hivatásból is. Mivelte és gyakorolta a tudományt, mint tudós és ember. A korszak nagystilű, legkiválóbb szemorvosai közé tartozott. Nem kenyérkereset volt számára a tudomány gyakorlata; ezt már helyzete és származása is kizárta. Leleki szükségletből, a tudomány iránt való rajongásból, nagy emberszeretetből volt orvos és az a vágy serkentette, hogy embertársain segítsen. Csak szegénysorsu szembetegeket fogadott; azoknak rendelt, azokon segített azal az örömmel és készséggel, amilyen örömet és készséget csak a tudomány képes teremteni. Buvárja is volt a szemészetnek. Több művet írt, többek közt a szem üvegtestének anatómiájáról, melylyel a korszak legnagyobb tudósainak sorába emelkedett.

A mi királyunk és a bajor királyi családnak nagy gyászát jelenti Károly Tivadar herceg halála. De gyásza egyszersmid az emberiségnek is, melynek egyik jótévője volt.

Haláláról az alábbi távirat számol be, mely Bad Kreuthból érkezett:

Károly Tivadar bajor herceg éjjel 2 órakor elhunyt. Halála a herceg neje, a hercegi család és a kezelő orvosok jelenlétében következett be. Engelbert ferencrendi páter, aki már tegnap ellátta a herceget a halotti szentségekkel, halálos ágyánál imákat mondott.

— Az Aradi Közlöny Nagy Képes Naptára ujesztendőre pontosan megjelenik az eddigieket is fölülmuló gazdag illusztrációkkal és bő tartalommal. Az Aradi Közlöny kiadóhivatala már most figyelmezteti az előfizetőket, hogy naptárt csak az kap, aki nincs hátralékban az előfizetési összeggel.

— Aradi rendőrtisztből temesvári rendőrkapitány. Ugylátszik ezzel a címmel — a helynév változását leszámítva — csakugyan állandó rovatot kell nyitnunk. Néhány hónapon belül ma harmadizban aradi rendőrtisztviselő került egy nagyobb város rendőrkapitányi állásába. Temesvár város ma tartott rendes közgyűlésében a bűnügyi osztály vezető kapitányává választotta Mikes Gábor drt. Az állásra sok pályázó volt s a közgyűlés erős küzdelem után, 60 szóval 17 ellen az első helyen jelölt Mikes drt választotta meg. A megválasztott az aradi rendőrtisztikarnak egyik legrokonszenvesebb, legtörekvőbb és szorgalmas tagja volt, akinek távozását nemcsak kartársai, de felebbvalói is sajnálattal látják.

— Eljárás egy képviselő ellen. Vasárnap este az aradi Központi-szálloda éttermében tartózkodtak azok a képviselők, akik Nagy Sándor dr. nagylaki képviselő beszámolójáról Aradra jöttek be. Közöttük volt Szokoly Tamás nagyváradi követ is, aki széles jókedvében állítólag a király személyéről olyan nyilatkozatot tett, amely alkalmat adott az aradi rendőrségnek arra, hogy ellene felségsértés címén megindítsa az eljárást. A rendőrség felír a képviselőház elnökségéhez és Szokoly kiadatását kéri.

— Elhunyt román kanonok. Balászfalváról táviratozzák: A magyarországi románság legnagyobb történettudósa és írója: Bunea Ágoston balászfalvi kanonok ma este hirtelen meghalt. A halál munka közben érte a kiváló tudóst, akit nemrég választott tagjává a bukaresti akadémia. A kanonok elhunyt a magyarországi románság körében mély részvétet keltett, mert benne egyik erős előharcosukat veszítették el.

— Tömegmérgezési kísérlet a francia hadseregben. Párisból táviratozzák: Ugy látszik, hogy Hofrichter merényletnek már is hatása van. A versaillesi 8-ik huszárezred egyik altisztje, egy egész eskadron meg akart mérgezni akképpen, hogy a konyhában titokban ciankálit tett a levesbe. A merénylet azonban nem sikerült, mert a leveshez, penetranszaga miatt, senki sem nyúlt hozzá. A megindított vizsgálat folyamán az altisztet letartóztatták. Tagad, de zsebében ciankálit találtak, amihez könnyen juthatott, mert apja aranyozó mester.

— Vesztélyben a cigányiskola. Az alábbi sorok közlésére kértek föl bennünket: *Kérelem.* A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur Pankotán a folyó tanév kezdetével megnyitotta az ország első cigányiskoláját. Az ország minden részében a legnagyobb érdeklődés mutatkozik s mindenki a cigánykérdés megoldásának alapkövét látja letéve az új intézményben. Csaknem egyharmadával működik az iskola s a legszebb reményekkel kecsegtet. A szülők és gyermekek ragaszkodnak az iskolához s azt a legnagyobb szorgalommal látogatják. Alig 1—2 napja, hogy a hideg idő beköszöntött s a teljesen ruhátlan gyermekek el vannak zárva az iskolától. Alázatos kérelemmel fordulunk a nemeslelkű nagyközönséghez, bármily csekély pénzbeli adománnyal, vagy használt ruhadarabokkal segítsen bennünket, hogy a szegény, elhagyatott cigánygyermeket felruházhassuk. A szives adományokat a pankotai állami iskola gondnoksága címén kérjük küldeni.

A magunk részéről is a legnagyobb melegséggel ajánlhatjuk a nemesszívű adakozók figyelmébe ezt a fontos ügyet. (A szerk.)

— Véres kardpárbaj. Budapestről jelentik: Ma délben véres kimenetelű kardpárbaj volt Budapesten a Fodor-féle vívóteremben. Hirtenstein Lajos országgyűlési képviselő vívott kardpárbajt Varságh Zoltán budapesti gyógyszerészszel kártyázás közben történt összeszólalkozás következtében. Hirtensteinnek Halász Lajos képviselő és Salusinszky Imre szerkesztő voltak a segédei; Varsághé pedig Muzsa Gyula és ifj. Madarász József képviselők. A felek hevesen csaptak össze. Varságh a fején 8 centiméteres, a balvállán és a jobb kezén kisebb sebeket kapott. Hirtenstein a jobb vállán és a homlokán sebesült meg könnyebben. A felek kibékültek.

— Elmaradt léghajóflószállítás. Bécsből jelentik: A Parseval léghajó mára tervezett távrepülése elmarad, mert az időjárási viszonyok ma még sokkal kedvezőtlenebbek, mint tegnap. A távrepülést holnap próbálják meg.

— Lujza hercegnő adósságai. Bécsből táviratozzák: A Zeitz jelenti: Lujza belga hercegnő, aki most Budapesten időzik, nagy pénzzavarral küzd és több váltót már nem is tud beváltani. Legközelebb esődöt kérnek ellene. Ezzel szemben a P. L. munkatársa előtt Lujza hercegnő környezetéből a hercegnő nevében a következőket mondták:

— Igaz ugyan, hogy az utóbbi időben szűkén volt pénzem, — mondotta Lujza — de néhány nappal ezelőtt mindkét apanázsomat megkaptam és most már van elég pénzem. Azt a tervemet, hogy Magyarországon végleg meg fogok telepedni, legközelebb megvalósítom. Ugy látszik, a Zeitz a saját viszonyaira gondol, hogy mindig esődről beszél.

— A megsebesített tábornok. Párisból jelentik: A vasárnap megsebesített Ferrand tábornok állapota javul. Sebe ugyan még fájdalmas, de az orvosok biznak teljes felépülésében.

— Házasság. Özv. Kluge Jenőné szül. Hegedüs Ilona és Wágner Bódog m. kir. pénzügyőri főbiztos f. évi december hó 2-án, d. e. fél 12 órakor Aradon a minoriták templomában egybekelnek.

— Álarcos postarablók. Párisból táviratozzák: Három álarcos rabló tegnap az északi pályaudvaron feltört egy postakocsit és kivett belőle 300,000 korona értékű postaküldeményt. A rablókat eddig még nem találják.

— Véres népgyűlés. Rómából táviratozzák: Turframontana-ban tegnap a szocialisták és a republikánusok együttes népgyűlést tartottak, melynek folyamán a két párt hevesen összetűzött. Revolverekkel lövöldöztek egymásra. Egy ember meghalt, öten súlyosan megsebesültek.

— Aradi kertészek a Kossuth-parkért. Az aradi kertészek ma beadványt intéztek a törvényhatósági bizottsághoz, amelyben kéri, hogy a park-bizottság az a javaslata, amely szerint a Kossuth-szobrot környékező park tervezésével és kivitelével idegen vállalkozót bizzanak meg, mint reájuk nézve sérelmes, hatályon kívül helyeztessék s arra pályázat hirdettessék.

— A kereskedők és a mértékhitelítés. Az aradi kereskedelmi testület elnöksége közli, hogy folyó évi december hónapban a következő utcákban lakó kereskedők és iparosok kerülnek a mértékhitelítés sorrendjére.

December 1. Mihály-utca, december 2. Mikes Kelemen-utca, december 6. délelőtt Miklós-utca, délután Töltés-utca és Választó-utca, december 7. Borona-utca, december 9. délelőtt Csiky Gergely-utca, délután Demeter-utca, december 13. Fejsze-utca, december 14. délelőtt György-utca, délután Illés-utca, december 15. Kapa-utca, december 16. délelőtt Kápolna-utca, délután Mihály-utca, december 18. délelőtt Miklós-utca, délután Választó-utca. A testület elnöksége ez alkalommal figyelmezteti azon kereskedőket, akik a folyó évi időszakos mértékhitelítés sorrendjébe föl voltak véve, de mértékeiket eddig be nem mutatták, hogy azokat december 31-ig az aradi mértékhitelítő hivatalnál ily célból okvetlenül mutassák be, mert e határidő elmulasztása büntető eljárást és 200 koronáig terjedhető bírságot vonhat maga után. A testület titkári hivatala egyébként (Szabadság-tér 7. I. emelet) minden aradi és vidéki kereskedőnek a mértékhitelítés körül fölmerülő kérdéseire készséggel ad felvilágosítást.

— Iparosok a vesztőhelyért. Az aradi ipartestület jegyzői irodájában a vesztőhely megváltására a következők adakoztak: Bittenbinder Konrád, Mihály Gyula, Kiss András, Kenderessy László 1—1 kor., Lineberger Paula 2 kor., Engel Bernát 60 fillér, Varga János, Wolf György 40 fill., Frank István, Zigler Izrael és Sztruhár György 20 fillér. Összesen 8 korona 20 fillér. Eddigi gyűjtés 285 korona 86 fillér, összegyűjtés eredménye 294 korona 06 fillér.

— Olasz kormányozható léghajó. Milánóból táviratozzák: Orlamini mérnök és Del Fabre műszaki százados új kormányozható léghajót aláltak fel. A léghajó tegnap kitűnően sikerült repülést végzett.

— A ravasz gazdasszony. Tóth Zsuzsanna, aki hosszú éveken át egyik nagyváradi kanonoknak volt gazdasszonya, a tavasszal Aradra költözött. Özvegy Krell Pálné magánzónánál vett lakást, akivel oly szoros barátságba került, hogy ez még pénzkölcsönökkel is segítette lakóját. Apránként kétszázötven koronát adott Tóth Zsuzsannának, aki azonban fizetni nem tudott. Tartozása fejében egy zálogcédulát adott fedezetül, amely hatszáz korona értékű ékszerrel szolgált. Időközben távozott Aradról és levélben arra kérte özvegy Krellét, hogy hosszabbítsa meg a záloglevelet. Ez megtörtént, de most már Tóth Zsuzsanna elhatározta, hogy hitelezőjének követelésétől megszabadul. Es ehhez egy közigazgatási tudós tudományával fogott hozzá. A rendőrségnek azt jelentette, hogy elvesztette hatszáz koronáról szóló záloglevelét. Ezzel azt érte el, hogy az előző foku iparhatóság letiltotta a törvényes határidőig a zálogtárgyakat és erről végzésileg értesítette Tóth Zsuzsannát. A letiltási terminus lejártakor ismét megjelent a rendőrségen és most a letiltás feloldását kérte. Ez is megtörtént és a zálogjegyet megsemmisítettnek jelentette ki a hatóság. Erre volt szüksége a furfangos asszonynak, aki ily módon zálogjegy nélkül, a rendőrségi végzéssel megjelent a zálogintézetben és kiváltotta ékszereit. De özvegy Krellné a meghosszabbítás lejártával szintén megjelent, hogy önszántából újból érvényesítse a zálogjegyet; az intézetben adták tudtára, hogy az értéktelen papirossá vált és az ékszereket kiváltották. Krellné ma feljelentést tett a rendőrségen, ahol Tóth Zsuzsanna ellen csalás és a hatóság félrevezetése miatt indítják meg az eljárást.

— Születések, halálozások és házasságok. Az aradi anyakönyvi hivatalban november 30-án a következő születéseket és halálozásokat jelentették be és házasságot kötöttek: Született: Nyári György bérkocsisnak István nevű fia, Institoris Gyula könyvelőnek Ignác nevű fia, Batori Péter vasúti váltóőrnek István nevű fia, Feneschán János városi tisztviselőnek Ilonka nevű leánya. Meghalt: Steiner Erzsébet 1 hónapos leány, Lámos Gyula 2 $\frac{1}{2}$ hónapos fiú, Izsáky Imre 73 éves biztosítása tisztviselő, özv. Golomety Tódorné 64 éves magánzónó. Házasságot kötött: Freisinger Lénárd hentesmester Zeidler Terézszel. — Egész november-hóban született: 118 gyermek. Meghalt: 118 egyén. Házasságot kötött 49 pár.

— Kossak csász. és kir. udv. és kamara fényképész műterme. Weitzer János-utca 3. sz. Telefon 657. 2811

— Perzsa szőnyegraktáramat a Neuman-palotában Széchényi-utcai oldalon megnyitottam. Szives pártfogást kérek. Tisztelettel Schwarcz Zsigmond. 4392

— Kobrak cipők legjobbak a világon! Csak Lányi Marcellnál a színházzal szemben, Atzél Péter-utca 1. kaphatók. 3884

— Francia likőrök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likőr aroma 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál. 17

TARKASÁGOK.

(A színész.) Nagyobb színésztársaságban arról beszéltek, hogy faluhelyen a színészt még mindig osepürágó komédiásnak tartják, különösen a parasztok.

— Én két évvel ezelőtt — mondta Beregi Sándor — kint voltam Gyorokon valami hangversenyen. Mivel lekéstem a vonatot, kocsin akartam bejönni, nehogy lekéssek a reggeli próbáról. Végigjártam egy csomó paraszt fuvarost s megkértem őket, hozzanak be Aradra. Az egyiket éppen a vacsoránál találtam. Finom szagos szalonnát falatozott és nagy darab fekete kenyeret kanyarított hozzá a fanyelű bieskával. Az öreg magyar rám nézett és azt kérdezte:

— Hát aztán mit kerestél az ur Gyorokon?

— Hangversenyen voltam.

— Hát mi a foglalkozása?

— Színész vagyok Aradon.

A paraszt elmosolyodott, azután megtörülte a fanyelű bicskát és felém nyujtva mondta:

— Ha színész, hát nyelje le az ur ezt a bicskát.

(A daktiloszkópia.) Jóképű siheder állott ma Bozóky Mátyás büntetőjárásbíró előtt lopás vétsége miatt. A bíró hét napi fogházbüntetésre ítélte a vádlottat és minthogy nem volt még büntetve, az ítélet végrehajtását felfüggesztette. Egy miniszteri rendelet értelmében, újabban minden elítéltről ujjlenyomatot kell venni, aminek a hivatalos kifejezése: „le kell venni az elítélt ujjait.”

Bozóky bíró tehát az ítélet kihirdetése után odafordult a jegyzőjéhez:

— Kérem, — mondotta — vegye le ennek a fiatalembernek az ujjait!

Ebben a percben váratlanul drámai jelenet következett. A siheder rendkívül megrémült arccal a bíró asztalához ugrott, térdre vetette magát és könyörögni kezdett:

— Tekintetes bíró ur, az isten áldja meg, ne szedesse le az ujjaimat, mivel keresem én akkor meg a kenyeremet?

(Az óra és a korhely férj.) A városbáza szomszédságában lakó egyik hivatalnokról beszél ez a vidámságot. A hivatalnok a minap vacsora után kiment a kávéházba.

— Mikor jössz haza? — tudakolta aggódva a felesége.

— Becsületesemre, tíz órára itthon leszek. Csak aludj fiam nyugodtan.

Az asszonyka azonban nem aludt el, hanem sirdogálva várta az urát az ágyban. Már elmúlt éjfél, amikor hazavetődött vidám hangulatban.

— Hány óra van? — kérdezte a felesége.

— Tíz óra.

Néhány perc múlva a szomszédos toronyóra egyet ütött.

— Hallod? Hiszen egyet üt a toronyóra.

— Persze, hogy egyet, — felelte nyugodtan a férj, — hiszen nem kívánhatod, hogy a nullát is üsse az óra.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Nemő. Nem jó. Nem közöljük.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDES.

Ujaradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ujarad, nov. 30.

A most már állandósult téli időjárás a mezőgazdasági állapotra kedvező. A vetéseket hó borítja, melynek rétege bár nem vastag, mindazonáltal a nagyobb fagy ellen meg vannak védve.

A gabonaüzlet irányzatában feneketlen lanyhaság állott be, az üzletelenség — ugyszólván — állandósult, mégis a jelenlegi élenkeltenséget nem tartják hosszantartónak és általában biznak abban, ha a hideg nagyobb erővel köszönt be, az üzlet menetében kedvező fordulat áll be és az árak megszilárdulnak.

A mai piacon eladásra került:

800 mm. buza 13.80—14.—

800 mm. tengeri 5.50—5.60

Névleges jegyzések:

Rozs 9.10

Zab 7.10

Árpa 6.80

A gabonaárak 50 kilogrammonként koronában értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, november 30

Amerika 1/2-el olcsóbb. Kínálat kielégítő, vételkedv nincs, üzletellen, lanyha.

As árak 50 kilonként számítva:

	Déli zárlat	2 órai zárlat
Tengeri 1910. májusra	6.67—6.68	6.68—6.69
Buza 1910. áprillisa	13.81—13.82	13.85—13.86
Zab 1910. áprillisa	7.53—7.54	7.56—7.57
Rozs 1910. áprillisa	10.00—10.01	10.03—10.04
Buza 1910. októberre	11.70—11.71	11.74—11.75

Zárul 5 órakor

Oestrák hitelrészvény	671.50
Magyar hitelrészvény	780.—
Városi villamos vasúti részvény	309.50

A Temesvári Lloyd-Társulat

terménycsarnokának hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Árak 50 kilogrammonként korona értékben.)

1909. november 30.

Buza (szokvány-minőség):

75 kilogrammos uj	13.30—13.40
76	13.40—13.50
77	13.50—13.60
78	13.60—14.70

Buza (Temesvári keresk. áru):

75 kilogrammos uj	13.25—13.30
Rozs uj	9.00—9.10
Árpa uj	6.40—6.50
Zab uj	6.80—6.85
Tengeri régi	5.40—5.45

Budapest-kőbányai sertéskereskedelem.

— November 30. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felüli súlyban — fillérig; közép páronként 400—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felüli súlyban 146—148 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 146—148 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban 146—150 fillérig.

Sertéslétszám: november hó 27. napján volt készlet 23447 darab, november 28. napján felhajtott 29 darab, nov. 28. napján elszállított 339 darab, november 29. napjára maradt készletben: 23.137 darab. A hizott sertés üzlet irányzata szilárd.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerda, 1909. évi december hó 1-én:

C) bérlet. C) bérlet.

Nyáray Antal vendégfelleptével:

Színészcsoport.

Operette 3 felvonásban. Írták: Stein Leó és Lindau Károly. Fordította: Mérei Adol. Zenéjét szerette: Eysler O.

SZEMÉLYEK:

Blank Tótiás Polgár S.	Ladányi Nelli Dióssy Nusi.
Alfred, fia Beregi S.	Ladányi, atyja Várnay Jenő.
Sillemann Kulcsár L.	Dr. Clusius Boda Ferenc.
Bethulla ne e Benkőné.	Vendel, portás Szabó László
Mia, leányuk Zalay Margit.	Jean Szabó Lajos.
Torelli Nyáray Antal.	Kati László Etel.

Kezdete este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1909. december 1-én, szerda:

1. A hazaáruló. Dráma. — 2. A pirenei hegyek. Látványos. — 3. Indiskrét levelek. Kacagató. — 4. Légvívóverseny. Látványos. — 5. Dráma a tengeren. Dráma. — 6. Nátha zsebkendő nélkül. Humoros. — 7. Hollandia és népszokásai. Látványosság. — 8. Misor a férj mulat. Bohózat.

December 3, 4 és 5-én

Neró császár élete és halála szenzációs, színes felvétel.

Előadások délután 5 órától kezdve.

Helyárak: I-ső hely 1 kor., II-ik 80 fill., III-ik 60 fill., IV-ik hely 40 fill., V-ik hely 20 fillér.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Az előadások alatt a cs. és kir. 33. gyalogezred zenekara játszik. — Cukrászda.

Ingusz I. és Fia Arad.

Irodalmi értékű

egyszer átoltvasott

könyvek

60% és 50%

engedménnyel

Szomaházy: Dr. Kaposy Márta, 3— kor. helyett 1.50.

Szomaházy: Gyergyóvári hadjárat, 3— kor. helyett 1.50.

Herczeg F.: Szerelmesek, 4 kor. helyett 2.—.

Herczeg Ferenc művei kötetenként 6.—, 7— helyett 2.50—3.—.

Mikszáth összes művei kötetenként 6— kor. helyett 2.50.

Jókai összes művei kötetenként 5.— kor. helyett 2.—.

Vas Gereben művei kötetenként 5.60 kor. helyett 2.50.

Szemere: Doktor Mefisztofelesz 4.50 kor. helyett 2.—.

Nagy Endre: Apostol a hódságon 5— kor helyett 2.—.

Magyar írók könyvtára: Molnár Ferencz, Szöllősy Zs., Nagy Endre, Szemere Gy., Vértesi, Pap Mariska legújabb művei 4.50—6.— helyett 2.—, 2.50.

Shakespeare színművei I—VI. 30— kor. helyett 15.—.

Klasszikus regénytár kötetenként 5.— kor. helyett 2.—.

Abonyi Lajos munkái kötetenként 6.— kor. helyett 3.—.

Vörösmarty összes munkái I—II. 10— kor. helyett 5.—.

Raktáron tartjuk és nagy engedménnyel szállítjuk az összes jobb és keresettebb szépirodalmi műveket.

Képeskönyvek, Ifjusági iratok,

Az összes szépirodalmi és zeneműajdonságok. Divatos névjegyek 661

legjutányosabban szerezhetők be

Ingusz I. és Fia

könyvkereskedés Arad, Andrásy-tér 16. és Weitzer János-u.

Tüzifa eladás.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, miszerint mindennemű és osztályu, saját erdőmben termelt

TÜZIFÁT

ajánlok azonnali szállításra guravoji és almás-alsilli faraktáramból, I. rendű bükkhasáb vagononként pr. 10000 kgr. ab vagon Arad állomás K. 136-75.

Ezenkívül ajánlom legjobb minőségű, száraz, őibe rakott tűzifát, hasábfát 24 koronától feljebb, továbbá bogár- és kádárfát, Arad, Nagyváradi-ut 2/a, a viadukttal szemben levő faraktáramban és jó minőségű. 4109

téglámat is.

Árak megtudhatók és megrendelés feladható **NACHT VIKTOR** tulajdonosnál

Arad, Petőfi-utca 8. sz. Telefon 324. sz.

Nacht Viktor,
fakereskedő és téglagyáros.

Szénüzletünket

Andrássy-tér 14. sz. Hermann-palotából jelentékenyen megnagyobbítva

Boros Béni-tér 2. szám

saját házukba, a Széchenyi gőzmalommal szemben

≡ áthelyeztük. ≡

Állandóan nagy készletben mindenkor legjutányosabb árakon

elsőrendű Magyar és Porosz bányákból

**kőszén és kokszt,
kovács kőszén**

Jól kiégetett, pormentes

Bükk-faszén.

Szállítványainkat pontosan mérve, plombázott zsákokban, a miniszteri és főkapitányi rendelet szerint teljesítj k.

Becsés rendelményeit új iroda ban úgy mint eddig személyesen, levelező-lapon agy

Telefon szám 139.

kérjük s jegyzünk figyelmes és gondos szolgálatainkról biztosítva, kitünő tisztelettel 1451

Kneffel Károly és fia

szénnagykereskedése, Boros Béni-tér 2. sz.

Nagymennyiségű

pléh-pánt

és

maculatura

jutányos áron

eladó.

MEGLEPŐ SZÁRTE CSODALATOS GYÓGYEREDMÉNYEK

APTAMÁSI

LITHIUM-GYÓGYVIZ

*zel gyomor, vese, hólyag és
bélbántalmaknál oala-
mint asthma, bronchiale,
köszvény és húgysavas
diathesis eseteiben.*

KAPHATÓ Nagy Farkas
és Fejér Gyula cégeknél
5841 Aradon

Szalkai Arminné

himző és fehérnemű varrodája

Arad, Weitzer János-utca 13.

Készít legdiszesebb

himzési munkákat,

valamint

fehérnemű kelengyéket

legdivatosabb kivitelben, legolcsóbb árak mellett. 4428

Ugyanott elvállalok női-felső-ruhák készítését legdivatosabb izléses kivitelben.

Könyvkötészetünkben

tanulóleányok

3 korona kezdőfizetéssel

felvétetnek.

Engel Bernát

uri szabó

Arad, Deák Ferenc-utca 33. sz.

Van szerencsém a t. helybéli és vidéki közönség figyelmét felhívni a már évek óta fennálló és jó hírnévnek örvendő

szabó üzletemre,

melyben már raktáron vannak a szezon lezárta és legjobb bel- és külföldi szövet-újdonosságai. Hosszu évek során szerzett tapasztalataim alapján a legkényesebb igényeknek is megfelelően dolgozok.

Szíves pártfogást kérve, tisztelettel

Engel Bernát,

uri szabó

3438

Arad, Deák Ferenc-utca 33. sz.

Olcsó könyvek!

Nagy könyvtár- és parthie-vételek folytán

**diszműveket,
ifjusági iratokat és
képeskönyveket**

kifogástalan, tiszta, **csaknem érintetlen állapotban,** antiquarice,

félárban

árusítok. Ugyiszintén a legjelesebb egyszer átolvasott szépirodalmi művek is szokatlanul nagy árengedménnyel kaphatók.

Minden zeneműújdonosság raktáron. Lehár Fürsten kind, Luxenburg gróf, stb. Antiquarhangjegyek legnagyobb készlete. 2544

Üzleti könyvek, u. m.: strazzák stb. gyári raktára. — Olcsó árak!

Ritka alkalom!

Diszlevélpapírokat tulnagysz készlet folytán és a karácsonyi beszerzésre való tekintettel **saját árban** árusítom, amíg ez a készlet tart. Rongált dobozu levélpapírokat pedig, a melyek nagy mennyiségben halmozódtak össze, minden elfogadható árban árusítom.

Veszek egész könyvtárakat méltányos árban.

90.000 kötetes kölcsönkönyvtár.

30.000 kötetes zeneműkölcsönző-intézet.

Kiváló tisztelettel

Kerpel Izsó

könyv-, zenemű- és papirkereskedése, kölcsönkönyvtára és zenemű kölcsönző-intézete

Arad, Andrássy-tér 20.

APRÓ HIRDETÉSEK.

AKinek

Ismeretség híján

háztársa, nevelőre, üzletvezetőre, könyvelőre, segédre, ispánra, gazdatisztára, kulcsárra, vinczellőre, kertészre,	kulcsárra, gazdasszoyra, szakácsnőre, szobaleányra, házi- vagy irodaszolgára, pénzbeszedőre, házmesterre, stb.-re van szüksége.
---	--

AKi

bérbeadni kíván

birtokot, házat, vadászterületet,	kocsit, lovat, halászatot, st.
---	---

AKi

eladni kíván

butort, szongorát, bort, gyümölcsöt, gabonát,	üzletet, műhelyt, lakást, stb. vagy
---	--

AKi

mindeseket vétel vagy bérbevitel céljából keresi;

AKi

valamely állást betölteni kíván: legbiztosabban érteztetve, ha az

"ARADI KÖZLÖNY"

kis hirdetési

rovatát használja.

Gyöngyvírág

Tudomásul vettem. Harmadikán. 4477

Külön bejárata,

lehetőleg utcai csinosan butorozott szobát keresek január elsejére a belvárosban. Ajánlatokat kérek a kiadóba, „Feltétlen tiszta” jellegre. 4466

Tolnai „Világlapját”

számonként 24 fillér vagy bérletben összes kedvezményekkel, eredeti árban házhoz szállítom. — 100.000 kötetes kölcsonkötévtáram minden jelentékeny új művel bővítvé. Krausz Paulin, Színházépület. 3241

Singer varrógépek,

kevésbé használt, 8, 10, 12 forint, új varrógépek gyári árban, kedvező lefizetésre. Stern Adolf, Boros Béni-tér 8., saroküzlet. 4432

Paulisi tor

fehér 1908. évi 70 hktl., 1909. évi 50 hktl. eladó Ghiuchia Emilia urnónél Lippa, Uri-utca 898. h. sz. 4438

Eladó ház Lippán,

Uri utca 897. sz. alatt szabad kézből eladó. Értekezhetni Ghiuchia Emilia urnónél Lippán, Uri-utca. 4434

Luxenburg gróf,

Lehár Ferenc nagysikerű operettje 2 füzet á 8 K.-ért kapható lagusz I. és Fla zeneműkereskedésében Arad, Andrassy-tér 16. és Weitzer János-utca. 178

Intelligens fiatalember

különbejárata szobával teljes ellátást kaphat. Cim: özv. Vargáné Kápolna-utca 8. 4465

Üzletvezető,

ki fűszer, vas- és rövidáru szakmában teljes jártassággal bír és keillő óvadékkal rendelkezik, román nyelvet bírja, egy vidéki fogasztási szövetkezethez kerestetik. Ajánlatok „Megbízható” jelige alatt a lap kiadóhivatalába kéretnek. 4319

Szenzációs zeneújdonosság!

Megjelent Fráter Lóránd nótáskönyve, mely csakis Fráter-féle közkedvelt és legújabb, szebbnél-szebb nótákat tartalmaz. E nótáskönyv 25 kor. értékű Fráter-dalt foglal magában s a gyűjtemény 2 koronáért kapható. Vidékre 2 K. 20 f. beküldése ellenében szállítom. Megjelent a Sang u. Klang 5-ik kötete is. Kerpel Izso könyv-és zeneműkereskedése, Arad. 1391

84750—1909.

Hirdetmény.

Értesítjük a földtulajdonosokat, hogy a megváltozott miveltési ágban talált földek és kertek osztályba sorozása befejeztetett, az erről szerkesztett jegyzék 1909. november 7-től december 7-ig terjedő 30 napon át a városházán a kataszteri nyilvántartó hivatalában közszemlére van kitéve.

A netán sérelmesnek vált sorozás ellen az érdekeltek felszólalásait a kataszteri nyilvántartónál szóval vagy írásban bejelenthetik a közszemlé ideje alatt.

Arad, 1909. november 6.

A város tanácsa.

Könyvkötészetünkben

egy ügyes fiu

tanulónak

8 korona kezdőfizetéssel

felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

18621—1909. szám.

Tárgy: A talpasi hidvám haszonbérlete 1910. évi március hó 1-én lejár.

Árverési hirdetmény és feltételek.

A talpasi Körös-hidon gyakorolható vámszedés bérbeadásának biztosítása végett 1909. évi december hó 20-ik napján d. e. 10 órakor a vármegyeház kis üléstermében (I. épület I. emelet) zárt ajánlati versenytárgyalást fogok tartani.

A bérbeadás feltételei a következők:

1. A vámszedési határidő 1910. évi március hó 1-én kezdődik és 1913. évi február hó végéig tart.

Az évi bérösszegre vonatkozó kikiáltási ár 1000 korona.

2. A szedhető vámdíjak bárcahasználatának kötelezettsége mellett a következők:

a) minden járműbe fogott marha után 6 fillér.

b) minden szabadon hajtott nagy marha után (mint ló, ökör, tehén, öszvér, szamar) 4 fillér.

c) minden 2 éven alóli borju, csikó és apró marha után (mint juh, kecske, bárány, sertés) 2 fill.

3. Ezen vámfizetés alól mentesek a közutak és vámokról szóló az 1890. évi I. t.-cz. 99. §-ában felsorol ak, továbbá az állami adót szállító, sorshuzás, ujoncszállítás és ellenőrzési szemle céljából utazó községi előjárókat, szállító fogatok és állatok.

4. Aradvármegye törvényhatósága átadja haszonbérletnek vámszedési célra a hidat összes tartozéka és felszerelvényével együtt azon kötelezettség mellett, hogy bérlő köteles leendő neki leltár mellett átadott épületet és felszerelvényeket bérlete lejártával Aradvármegye törvényhatóságának azon állapotban átadni, amint azt átvette.

5. Vállalkozni szándékozó köteles a versenytárgyalás megkezdése előtt a kikiáltási ár 10%-ának a helybeli m. kir. adóhivatalnál történt befizetését vagy óvadékképes értékpapirokban való letételét igazolni, zárt ajánlatában a megajánlott összeget szám és betűvel kiírni és kijelenteni, hogy a feltételeket ismeri és azoknak magát aláveti, mely zárt ajánlat 1909. évi december hó 20-ik napjának d. e. 9 órájáig a vármegye alispánjához terjesztendő be.

6. Elfogadott haszonbérlet köteles az árverés eredményének jóváhagyása után óvadékát a félévi bérlet összeg erejéig kiegészíteni, mely összegből az első évnegyedi bér fedeztetik, a fennmaradó negyedévi bérösszeg pedig az utolsó évnegyedi bérének fedezetére fog szolgálni és addig óvadékkul közigazgatási letétben kezeltetik.

A haszonbéri összeg minden évnegyed első napján fizetendő be az aradi m. kir. adóhivatalba a talpasi hid alap javára.

7. Haszonbérlet a közlekedő közönség bármilyen módon való zaklatásától vagy zavarásától és azoknak utjokban való fenntartásától szigorúan és a törvényes következmények terhe alatt eltiltatik.

Köteles bérlő a vámdíjszabályzatokat a hid mindkét oldalán, a vámsorompóknál látható helyen és olvashatóan kifüggeszteni.

A vármegye közönségének jogában áll visszaélések esetén megtorlással élni.

8. Előforduló peres kérdés esetén aláveti magát a bérlő Aradvármegye törvényhatósága által szabadon választandó bármely bíróság sommás szóbeli eljárásnak.

9. Az ezen ügyletből eredő bélyeg és bármilyen egyéb költségek kizárólag bérlőt terhelik.

10. Az árverés eredménye a legtöbbet ígérő vállalkozóra azonnal, Aradvármegyére azonban csakis annak jóváhagyása után kötelező.

A kitűzött versenytárgyalásra versenyezni szándékozókat az al hivom meg, hogy a feltételek 5. pontja szerint közvetlenül hozzám benyújtandó ajánlatra 1 koronás bélyeg tenndő és hogy az elkésletten beérkező ajánlatokat figyelembe venni nem fogom. 4474

Arad, 1909. évi november hó 23-án.

Dr. Dálnoki Nagy Lajos,
alispán.

